

Tartu Ülikool
Sotsiaalteaduste valdkond
Narva kolledž
Õppekava “Koolieelse lasteasutuse õpetaja mitmekeelses õppekeskkonnas”

Mailis Allingu, Heidi Luiga

VABAMÄNG LOODUSKESKKONNAS LASTE JA VANEMATE ARVAMUSEL

Bakalaureusetöö

Juhendaja: nooremlektor Katrin Saluvee, MA

Narva 2026

Kinnitus

Oleme koostanud töö iseseisvalt. Kõik töö koostamisel kasutatud teiste autorite tööd, põhimõttelised seisukohad, kirjandus allikatest ja mujalt pärinevad andmed on viidatud.

Mailis Allingu

Heidi Luiga

/allkirjastatud digitaalselt/

Lihtlitsents lõputöö reprodutseerimiseks ja üldsusele kättesaadavaks tegemiseks

Meie, Mailis Allingu (03.09.1993) ja Heidi Luiga (04.06.1980)

1. Anname Tartu Ülikoolile tasuta loa (lihtlitsentsi) meie loodud teose „Vabamäng looduskeskkonnas laste ja vanemate arvamusel“, mille juhendaja on Katrin Saluvee, reprodutseerimiseks eesmärgiga seda säilitada, sealhulgas lisada digitaalarhiivi DSpace kuni autoriõiguse kehtivuse lõppemiseni.
2. Anname Tartu Ülikoolile loa teha punktis 1 nimetatud teos üldsusele kättesaadavaks Tartu Ülikooli veebikeskkonna, sealhulgas digitaalarhiivi DSpace kaudu Creative Commons'i litsentsiga CC BY NC ND 4.0, mis lubab autorile viidates teost reprodutseerida, levitada ja üldsusele suunata ning keelab luua tuletatud teost ja kasutada teost ärieesmärgil, kuni autoriõiguse kehtivuse lõppemiseni.
3. Oleme teadlikud, et punktides 1 ja 2 nimetatud õigused jäävad alles ka autoritele.
4. Kinnitame, et lihtlitsentsi andmisega ei riku me teiste isikute intellektuaalomandi ega isikuandmete kaitse õigusaktidest tulenevaid õigusi.

Narvas

Mailis Allingu

Heidi luiga

11.05.2026

SUMMARY

Free play in the natural environment according to children and parents

Free play in natural environments supports children's physical activity, creativity and overall well-being (Louv, 2005; Wilson, 2012). At the same time, children's opportunities to spend time in nature have decreased due to urbanisation, busy family schedules and safety concerns.

The aim of this study was to explore how 5–6-year-old children and their parents perceive free play in natural environments and the role of the natural environment in children's play-based development. The research questions focused on children's views, parents' attitudes and the role of the natural environment in free play.

The study used a qualitative approach. Data were collected through semi-structured interviews with 25 children aged 5–6 and their parents from three kindergartens with different surrounding environments. The data were analysed using thematic content analysis. The results showed that children associate free play in nature with enjoyment, movement and creativity. They value opportunities to choose their own activities and use natural materials in play. Parents considered time spent in nature highly important, highlighting its positive impact on children's physical health, emotional well-being and imagination. At the same time, factors such as lack of time, work obligations, weather and safety concerns limited children's opportunities for regular outdoor play.

It can be concluded that both children and parents value free play in natural environments, but its implementation depends on adults' time resources, attitudes and environmental opportunities. To support children's free play in nature, it is important to plan time for outdoor activities, use natural environments more systematically in kindergarten settings and support children's independent activity in safe conditions.

SISUKORD

SISSEJUHATUS	7
1. LAPSE VABAMÄNG LOODUSKESKKONNAS	10
1.1 Mäng lapse arengus.....	10
1.2 Vabamängu olemus ja tähtsus.....	14
1.3 Looduskeskkonna tähtsus lapse arengule ja tervisele.....	15
1.4 Loodus kui mängukeskkond ja selle võimalused.....	18
2. UURIMISTÖÖ METOODIKA	22
2.1 Uurimistöö eesmärk ja uurimisküsimused.....	22
2.2 Uurimismetoodi valik ja kirjeldus.....	23
2.3 Uurimisprotseduuri kirjeldus	25
2.4 Valimi kirjeldus.....	26
2.5 Andmeanalüüs.....	27
3. UURIMISTULEMUSED VABAMÄNGUST LOODUSES	29
3.1 Laste intervjuude tulemused	29
3.1.1 Laste arvamused vabamängust looduskeskkonnas	29
3.1.2 Vabamängu roll looduskeskkonnas tuginedes laste arvamusele.....	31
3.2 Lapsevanemate intervjuude tulemused.....	33
3.2.1 Vabamängu olulisus looduskeskkonnas vanemate arvamusel	34
3.2.2 Vabamängu roll looduskeskkonnas vanemate arvamusel.....	36
3.3 Arutelu	38
KOKKUVÕTE	43
KASUTATUD KIRJANDUS.....	46
LISAD	51
Lisa 1. Intervjuu küsimustik lastele.....	52
Lisa 2. Intervjuu küsimustik lapsevanematele.....	54
Lisa 3. Juhtkonna nõusoleku vorm.....	56

Lisa 4. Lapsevanemate nõusoleku vorm.....	57
---	----

SISSEJUHATUS

Mäng on see, mille abil laps tutvub maailmaga ja arendab oma oskusi ning teadmisi. Mängu abil arendab laps oma füüsi, taju, fantaasiat jms. (Nugin, 2013, lk 45). Kuigi mäng on koolieelses eas lapse loomulik ja peamine õppimisviis, mis toetab tema kognitiivset, sotsiaalset, emotsionaalset ja füüsilist arengut, on praktikas sageli vabamängu alahinnatud. Struktureeritud õppe- ja kasvatustegevuste kõrval jääb laste iseseisvale, loovale ja aktiivsele mängule, eriti looduskeskkonnas, ebapiisavalt aega. (Yogman jt, 2018). Alushariduse riiklik õppekava (2025, § 12) toob esile, et mängu kaudu omandab laps teadmisi, süvendab arusaamist, väljendab tundeid ning õpib suhtlema. Just mängu kaudu arenevad lapse mõtlemine, sotsiaalsed oskused, tunded ja kehaline võimekus (Yogman jt, 2018).

On olemas erinevaid mänguliike näiteks reegl mängud ja vabamängud (Ugaste, Tuul & Välk, 2009, lk 45). Käesolevas töös keskendume vabamängule looduskeskkonnas. Üha enam linnastuvas ühiskonnas on laste kontakt loodusega tasapisi vähenenud, seetõttu on oluline uurida, millist rolli näevad loodusemängus lapsed ja nende vanemad. Lasteaia igapäevastes tegevustes pööratakse vabamängule üha vähem tähelepanu, iseäranis vabamängule looduskeskkonnas. Seda kinnitab ka Kusma (2022, lk 23) uuring, mille kohaselt leidis pool uuringus osalenud õpetajatest, et lapsed ei saa piisavalt vabalt mängida, kuigi nad ise peavad seda oluliseks. Looduskeskkonnas mängimine võib jääda tagaplaanile, kuna see eeldab õpetajalt rohkem ettevalmistust ja sobiva keskkonna olemasolu, mistõttu eelistatakse sageli siseruume või struktureeritumat tegevust. Kuna Eestis ei ole looduskeskkonnas toimuva vabamängu teemat terviklikult uuritud ning viimase viie aasta jooksul puuduvad ka uuringud, mis seda otseselt käsitleksid, on vajalik selgitada, kuidas vabamäng ja looduskeskkond omavahel seostuvad. Seni on uurimused keskendunud pigem nendele aspektidele eraldi – vaadeldud on vabamängu üldiselt (nt Kusma, 2022) ning looduskeskkonna seoseid lapse arenguga peamiselt välisriikide kontekstis (Fyfe-Johnson jt, 2021; Oh, 2024). Käesolevas töös compileeritakse andmeid erinevatest allikatest, et mõista, kuidas vabamäng ja looduskeskkond koos lapse arengut toetavad.

Töö uurimisprobleemiks on see, et linnastumise tõttu on kontakt loodusega vähenenud, kuid looduslik mängukeskkond toetab lapse arengut (Louv 2005; Nugin 2013, lk 122), mistõttu on vanematel kanda oluline roll laste looduskeskkonnas mänguvõimaluste pakkumisel.

Lapsevanemate roll on oluline, kuna just nemad kujundavad lapse võimalused looduses viibimiseks ning mõjutavad tema kokkupuudet vabamänguga looduskeskkonnas.

Töö eesmärk on välja selgitada 5–6-aastaste laste ja lapsevanemate arusaamu vabamängust looduskeskkonnas ning looduskeskkonna rollist lapse mängulises arengus.

Eesmärgi saavutamiseks püstitasime järgmised uurimisküsimused:

1. Mida arvavad lapsed vabamängust looduskeskkonnas?
2. Kui oluliseks peavad vanemad vabamängu looduskeskkonnas?
3. Milline on looduskeskkonna roll vabamängus, laste ja vanemate arvamusel?

Kuna Eestis napib varasemaid uurimusi, mis käsitleksid otseselt vabamängu looduskeskkonnas, ning ei ole kindel, kuivõrd on ühiskond ja lapsevanemad valmis pedagoogilisteks katseteks lastega siis käesolevas töös kasutatakse kvalitatiivset lähenemisviisi. Selle uurimuse läbiviimiseks kogutakse intervjuude abil laste ja vanemate seas arvamusi vabamängust ja sellest missugune roll on looduskeskkonnal. Valimi moodustavad 5–6-aastased lapsed ning nende vanemad kolmest erinevast Harjumaa lasteaiast. Lasteaiad valisime nende erineva asukoha järgi: linnapark, looduslik mets ja rand ning kolmandaks kõrghaljastuseta uusarenduse piirkond. Uurimaks suhtumist vabamängu looduskeskkonnas, viisime valitud lasteaedades läbi intervjuud nii laste kui ka lapsevanemate seas, kasutades kummagi grupi jaoks eraldi koostatud küsimusi. Küsimused keskendusid sellele, millised on laste arvamused looduses mängimise kohta, mida vanemad arvavad sellest ning milline on looduskeskkonna roll vabamängus laste ja vanemate arvamusel. Uurimus on vajalik, et mõista vanemate arusaamu looduse rollist laste vabamängus, heaolus ning kuidas seda saaks teadlikult toetada lasteaedades ja koduses kasvatuses. Saadud tulemused võivad anda suuniseid õpetajatele ja vanematele, et luua lastele rohkem võimalusi vabaks mänguks looduses.

Töö jaguneb kaheks osaks: teoreetiliseks ja empiiriliseks. Teoreetilises osas käsitleme mängu ja vabamängu mõistet ning looduskeskkonna tähtsust lapse arengule ja tervisele. Tutvustame varasemaid uurimusi, mis puudutavad vabamängu ja loodusemängu mõju eelkooliealiste laste mängulisele arengule. Käesolev töö toetub peamiselt Aino Ugaste käsitlustele mängu olemusest ning Johannes Käisi õuesõppe ja looduskeskkonna pedagoogikale, mis loovad aluse vabamängu mõtestamisel Eesti kontekstis. Täiendavalt kasutatakse Eve Veissoni ja Kristi Nugini arusaamu lapse arengust ning üldoskuste

kujunemisest. Rahvusvahelistest autoritest on keskseteks Richard Louv, kes on põhjalikult uurinud laste vähenenud looduskontakti mõju, ning Michael Yogman jt, rõhutades mängu olulisust lapse terviklikus arengus. Kokku on kasutatud 52 allikat, nendest 27 võõrkeelset.

Käesoleva töö koostamisel on kasutatud tehisintellekti (M365 Copilot) keelelise väljenduse selgemaks muutmiseks. Kõik teaduslikud otsused, järeldused ja sisuvalikud on tehtud autorite poolt.

1. LAPSE VABAMÄNG LOODUSKESKKONNAS

1.1 Mäng lapse arengus

Mängu defineerimine on keeruline, kuid üldiselt peetakse seda sisemiselt motiveeritud ja vabatahtlikuks tegevuseks, mis toimub sageli ilma välise eesmärgita ning pakub lapsele rõõmu ja avastamist. Mängu iseloomustab aktiivne kaasatus ja emotsionaalne süvenemine, luues lapsele keskkonna, kus olulisel kohal on väljamõeldised ja loovus. Selline tegevus arendab täidesaatva funktsiooni oskusi – tähelepanu, mälu ja eneseregulatsioon – mis on lapse koolivalmiduse seisukohalt hädavajalikud (Yogman jt, 2018). Mäng on eelkoolieas lapse põhitegevus, mille käigus omandab ta uusi teadmisi, oskusi ja kogemusi, arendab suhtlemisvõimekust ning kinnistab käitumisreegleid, samal ajal peegeldades oma tundeid ja soove. See protsess on oluline kõigi üldoskuste, samuti õppe- ja kasvatustegevuse erinevate valdkondade arenguks (Ugaste jt, 2009; Alushariduse riiklik õppekava §12).

Mäng on välja kujunenud käitumisviis, mille kaudu arenevad nii füüsilised kui ka sotsiaalsed oskused. Mäng on tähtis arengut toetav tegevus, mille kaudu lapsed õpivad suhtlema ja probleeme lahendama ning arendavad empaatiat ja loovust. Filmis „Mängu vägi“ rõhutatakse, et looduslik keskkond pakub mänguks ideaalseid tingimusi ja see on mitmekesine, ettearvamatu ning stimuleeriv, võimaldades lastel katsetada, avastada ja õppida läbi kogemuse. Looduses mängimine toetab lapse iseseisvust, loovust ja eneseregulatsiooni, pakkudes samal ajal ka füüsilisi väljakutseid ja sensoorseid kogemusi, mis on lapse arenguks hädavajalikud. (McLean, 2019)

Mäng ei ole pelgalt meelelahutus, vaid varase lapsepõlve keskne tegevus, mille kaudu laps omandab teadmisi, väljendab tundeid ja suhestub maailmaga. See on korduv ja peegeldab lapse kogemustest lähtuvat tegelikkust, pakkudes võimalusi loovuseks ja eneseväljenduseks. (Ugaste jt, 2009) Mängu mitmekesisus alates iseseisvast loovmängust kuni täiskasvanu juhitud tegevusteni teeb selle mõtestamise küll keerukaks, kuid samas oluliseks lapse arengu seisukohalt (Kikas & Tulviste, 2015, lk 120; Prins jt, 2022; Käis, 2018, lk 79). Prins jt (2022) rõhutavad, et mängu kaudu arenevad lapse mõtlemine, keel, liikumisvõime ja suhtlemisoskus ning looduslik keskkond pakub mänguks mitmekesiseid võimalusi, mis muudavad mängu sügavamaks ja tähenduslikumaks.

Lisaks kognitiivsele ja sotsiaalsele arengule on mängul oluline roll lapse füüsilises heaolus. Wilson (2012, lk 10) on kirjutanud oma raamatus, et aktiivne mängimine treenib suuri lihaseid, tasakaalu, koordinatsiooni ja peenmotoorikat ning aitab vältida rasvumist. NAEYC (National Association for the Education of Young Children) käsitluse kohaselt on mäng aktiivne õppimise vorm, mis ühendab lapse keha, vaimu ja emotsioone, vähendab pingeid, arendab empaatiat ning toetab toimetulekut ümbritsevas maailmas. Samuti kinnitavad Yogman jt (2018), et mäng on lapse aju arengu oluline mõjutaja, aidates kujundada sotsiaalseid, emotsionaalseid ja kognitiivseid oskusi ning luua tugevat kiindumussuhet vanemaga.

Piaget' kognitiivse arengu teooria kohaselt võimaldab konkreetsete operatsioonide staadiumi kujunemine 6–7-aastaselt lapsel arvestada üksteisega ja teiste tunnetega. Mäng, eriti rolli- ja reeglimängud, toetavad neid oskusi, pakkudes võimalusi loogilise mõtlemise, suhtlemise ja koostöö arendamiseks. Egotsentrismi vähenemine muudab lapse suhtluse paindlikumaks ja tõhusamaks, kuna ta oskab paremini valida olukorrale sobivaid tunnuseid ning põhjendada oma otsuseid. (Butterworth ja Harris, 1994, lk 261; Berk, 2015, lk 19–20)

Mänguliike jagatakse peamiselt kaheks: loovmängud ehk vabamängud ja reeglimängud. Loovmängudes valib laps ise teema, vahendid ja sisu, andes tegevusele isikliku tähenduse. Sellised mängud on rolli-, lavastus- ja ehitusmängud, mis toetavad loovust ja sotsiaalsete oskuste kujunemist. Reeglimängud seevastu on kindla struktuuri ja kokkulepitud reeglitega tegevused, kus eesmärk on konkreetse tulemuse saavutamine. Need mängud, näiteks õppe-, laulu-, liikumis- ja võistlusmängud, ühendavad emotsionaalse ja tunnetusliku poole, muutes õppimise lapse jaoks kaasahaaravaks (Ugaste jt, 2009, lk 45–47; Ugaste, 2017, lk 202).

Areng on organismi kasvamise ja muutumise protsess, mis algab viljastumisest ja kestab kogu elu. Lapsepõlv on periood, kus areng on kõige intensiivsem ja mitmekülgsem. Mängus eristatakse füüsilist, kognitiivset, sotsiaalset ja emotsionaalset komponenti, mis kõik on omavahel seotud ning mõjutatud keskkonnast. Mänguoskus kujuneb koolieelses eas järkjärgult ning areneb lapse vanuse ja kogemuste kasvades. Mänguoskus tähendab lapse võimet mängu algatada, selles osaleda, võtta erinevaid rolle, suhelda mängukaaslastega ning järgida kokkuleppeid ja reegleid. Mängu käigus õpib laps arvestama teistega, väljendama oma mõtteid ja tundeid ning lahendama mängus tekkivaid olukordi. (Ugaste, 2017, lk 207) Järgnevalt kirjeldatakse mänguoskuse arengut vanuseti.

Lapse mänguoskuse areng vanuseliselt (Alushariduse RÕK juhendmaterjal):

3–4-aastaste laste mänguoskused on alles kujunemisjärgus ning vajavad sageli täiskasvanu tuge ja suunamist. Selles vanuses keskenduvad lapsed lihtsatele ja lühiajalistele mängudele ning kasutavad mänguasju enamasti nende tavapärasel tähenduses. Mängudes peegeldavad nad igapäevaelust tuttavaid olukordi, näiteks söömist või magamaminekut. Lapsed võivad küll ise lihtsaid mängu algatada, kuid eelistavad sageli liituda teiste algatatud tegevustega ning vajavad selleks julgustust. Koosmäng ja rollimäng arenevad järk-järgult ning toimuvad enamasti täiskasvanu toel, samuti õpitakse järgima lihtsamaid reegleid ja oma järjekorda ootama. (Haridus- ja Noorteamet i.a.veebileht)

4–5-aastaste laste mänguoskused muutuvad iseseisvamaks ja mitmekesisemaks. Selles vanuses suudavad lapsed keskenduda lühiajalistele ja lihtsamatele mängudele juba iseseisvalt ning kasutavad mängus olemasolevaid vahendeid loovalt, täiendades neid oma ideedega. Mängudesse lisanduvad fantaasiaelemendid, kus lapsed seovad isiklike kogemusi kujutlusmänguga. Lapsed algatavad ise mängu, leiavad mängukaaslasi ning püüavad nendega arvestada, mis näitab sotsiaalsete oskuste arengut. Rollimäng muutub sisukamaks, hõlmates liikumist, kõnet ja hääletooni. Samuti suudavad lapsed järgida lihtsamaid mängureegleid ning õpivad väljendama oma tundeid näiteks võidu ja kaotuse olukordades, vajadusel täiskasvanu toel. (Haridus- ja Noorteamet i.a.veebileht)

5–6-aastaste laste mänguoskused on juba märgatavalt arenenumad ning iseseisvamad. Selles vanuses suudavad lapsed keskenduda pikemaajaliselt enda valitud mängudele ning kasutada mänguvahendeid loovalt, vajadusel neid asendades ja ümber mõtestades. Mängudes põimuvad erinevad teadmised ja kogemused, mis rikastavad mängu sisu ja muudavad selle mitmekesisemaks. Lapsed algatavad iseseisvalt mängu, toovad neisse uusi ideid ning suudavad nii üksi kui ka koos kaaslastega mängida, mõjutades teadlikult mängu kulgu. Rollimäng muutub sisukamaks ja realistlikumaks, kus rollidele omane käitumine tugineb varasematele kogemustele. Samuti arenevad laste sotsiaalsed oskused – nad suudavad rolle jaotada, kokkuleppeid sõlmida ning järgida mängureegleid nii enda kui ka teiste puhul. Lisaks oskavad lapsed paremini toime tulla mänguga kaasnevate emotsioonidega, näiteks väljendada oma tundeid võidu ja kaotuse korral ning mõistavad, et mängu on võimalik uuesti proovida. (Haridus- ja Noorteamet i.a.veebileht)

6–7-aastaste laste mänguoskused on välja kujunenud ning mäng muutub teadlikumaks, loovamaks ja eesmärgipärasemaks. Selles vanuses suudavad lapsed mängule hästi keskenduda ning kasutada loovalt erinevaid vahendeid, põimides mängu oma teadmisi, kogemusi ja kujutlusvõimet. Lapsed näitavad üles omaalgatust, huvi ja loovust, algatavad iseseisvalt mängu ning arendavad nende sisu edasi. Nad suudavad täita erinevaid rolle ning kujundada mängu kulgu vastavalt kokkulepetele ja ühistele ideedele. Mängudes arenevad ka probleemilahenduskused – lapsed suudavad lahendada tekkinud olukordi ning jõuda mängukaaslastega kokkulepetele. Lisaks järgivad nad mängureegleid ning oskavad neid vajadusel teistele selgitada. Emotsionaalses plaanis suudavad nad toime tulla nii võidu kui ka kaotusega, mis näitab nende sotsiaalsete ja eneseregulatsiooni oskuste arengut. (Haridus- ja Noorteamet i.a.veebileht)

Mängu sisu ja see, kuidas lapsed omavahel suhtlevad, mõjutab nende arengut. Saar (2021, lk 10) toob oma magistritöös esile eristuse sotsiaalse ja mittesotsiaalse mängu vahel. Sotsiaalne mäng, kus laps suhtleb aktiivselt eakaaslastega, arendab keelelisi oskusi, emotsionaalset intelligentsust ja koostöövõimet. Mittesotsiaalne mäng on nagu vaikiv mäng, üksik-aktiivne või kehakontakti mäng, mis võib viidata sotsiaalsetele raskustele või emotsionaalsele ebaküpsusele, eriti kui seda esineb sageli. Saare uuring näitab, et probleemse käitumisega lapsed mängivad sagedamini mittesotsiaalseid mängu, samas kui mitteprobleemse käitumisega lapsed eelistavad sotsiaalset mängu. See näitab, et mängu tüüp võib anda vihjeid lapse sotsiaalse ja emotsionaalse arengu kohta ning luua keskkonna, mis soodustab suhtlemisoskuste kujunemist mänguliste tegevuste kaudu.

Ugaste jt (2009, lk 44–45) rõhutavad, et mäng on lapse põhitegevus, mis on hädavajalik ja mille kaudu kujunevad teadmised, suhtlemisoskused ja sotsiaalsed normid. Mängu kaudu arenevad lapse loovus, fantaasia, kognitiivsed ja füüsilised oskused ning mängukeskkond peab toetama lapse iseseisvat tegutsemist ja eneseväljendust. Eriti oluliseks peetakse rollimängu, mis aitab lapsel mõista inimestevahelisi suhteid ja arendada sotsiaalset mõtlemist. Mironova (2023, lk 9) viitab oma töös samale käsitlusele, kinnitades, et mängul on lapse arengus keskne roll. Kuigi mänguvorme on mitmeid: füüsiline mäng, kujutlusvõimemäng, konstrueerimine, pakub just vabamäng lapsele kõige rohkem vabadust ja loovust (Lapsekeskne demokraatlik lasteaed, 2019, lk 247–248). Edasi vaatleme lähemalt, mida vabamäng endast kujutab ja miks on see lapse arengus oluline.

1.2 Vabamängu olemus ja tähtsus

Eesti Keele Instituut selgitab vabamängu kui mängu, mis on laste endi poolt välja mõeldud ja korraldatud ning võib sisaldada rollimängu, kujutlusmängu või muid elemente ning laste endi kehtestatud reegleid (EKI haridussõnastik i.a.veebileht). Leiame, et selline mäng ei ole pelgalt meelelahutus, vaid pakub lapsele võimalust ise otsustada ja oma ideid ellu viia, mis on lapse arengu seisukohalt väga oluline. Sööt (2011, lk 1) märgib, et vabamäng on tähtis enese ja teiste tundmaõppimiseks ning ümbritseva keskkonna mõistmiseks. See on vabatahtlik ja piirideta loominguline tegevus, kus iga hetk kujuneb ainulaadselt, peegeldades elu mitmekesisust ning arendades mängija julgust, loovust ja otsustusvõimet, ilma et eksisteeriks ainuõigeid lahendusi.

Mohani jt (2022) uuring näitab, et eelkooliealised lapsed osalevad vabamängus oluliselt sagedamini keerukates rolli- ja kujutlusmängudes, kui struktureeritud mängu olukorras, mis viitab vabamängu olulisusele loovuse, probleemilahendusoskuse ja sotsiaalse suhtlemise arendamisel. Vabamäng erineb struktureeritud mängust eelkõige lapse osaluse ja kontrolli taseme poolest. Kui struktureeritud mängus juhib tegevust täiskasvanu, määrates eesmärgid ja reeglid, siis vabamäng on lapse enda juhitud ning selle kulg sõltub lapse kujutlusvõimest ja huvidest.

Vabamängu ajal saab laps ise valida, mida ja millega ta mängib, mõelda mängu välja ja juhtida seda omal moel. Selline mäng peegeldab lapse tundeid ja mõtteid ning rolli-, lavastus- ja ehitusmängud on lapse arengule eriti olulised (Ugaste, Tuul & Välk, 2009, lk 45). Majumdar (2020, lk 10–11) lisab, et vabamäng, mida laps ise juhib ja mille vastu tal on loomulik huvi, toetab lapse arengut mitmel viisil: see arendab mõtlemist, kehalist võimekust, tunnete ja suhtlemisoskuste kujunemist ning aitab lapsel õppida keskendumist, käitumise juhtimist ja probleemide lahendamist ning oskusi, mis on vajalikud koolis hakkama saamiseks. Vabamäng sisaldab sageli liikumist ja meeltega tajumist, mis tugevdab nii keha kui aju arengut ning mängu kaudu õpitakse koostööd ja teiste mõistmist.

Kusma (2022, lk 6–7) rõhutab, et koolieelikule on eriti oluline vabamäng õues, kus laps saab tegutseda iseseisvalt ja täiskasvanutest vähem sõltuda. Seetõttu tuleb lastele tagada piisavad võimalused vabaks mänguks, eriti looduskeskkonnas, kus nad saavad end tõeliselt vabalt väljendada ja mitmekülgsest areneda nii füüsiliselt, emotsionaalselt, sotsiaalselt kui ka vaimselt. Colliveri jt (2021) pikaajaline Austraalia uuring kinnitab, et mida rohkem lapsed

osalesid vabamängus, seda paremad olid nende eneseregulatsioonioskused hilisemas eas. Samuti selgus, et vaba tegevuse valik looduses, näiteks raamatute lugemine, muusika kuulamine või jalgrattaga sõitmine, aitas vähendada laste ärevust. Need tulemused rõhutavad vabamängu olulisust lapse vaimse heaolu ja sotsiaal-emotsionaalse arengu seisukohalt. Kui looduskeskkonnas toimuv vabamäng jääb tagaplaanile, võib see tähendada, et lapsed ei saa piisavalt võimalusi oma sisemise tasakaalu ja eneseregulatsiooni arendamiseks.

Tänapäeva lastel on järjest vähem võimalusi vabaks ja iseseisvalt juhitud mänguks, kuna nende päevad on tihedalt struktureeritud ning ekraaniaeg on suurenenud (Louv, 2005, lk 99–100; Mironova, 2023). Vabamäng on lapse arenguks hädavajalik, toetades loovust, sotsiaalseid oskusi ja emotsionaalset tasakaalu. Seetõttu on oluline, et laste igapäevaelus oleks teadlikult ruumi ja aega vabaks mänguks nii toas kui ka õues.

1.3 Looduskeskkonna tähtsus lapse arengule ja tervisele

Loodusmäng tähendab aktiivset kokkupuudet loodusega, nt mets, meri, järv, jõgi, aas, ja seal leiduvaga, milleks on käbid, kivid, vesi, liiv, oksad. Täiskasvanu jaoks võib loodusmäng tähendada süstasõitu järvel või märke ronimist, lapse jaoks aga liivakookide tegemist, liivas kaevamist või lehehunnikus jooksmist. Selline mäng toetab lapse füüsilist aktiivsust, tugevdab tervist, ergutab loovust, kujutlusvõimet ja tunnetuslikku arengut. Looduses mängimine muudab lapsed tervemaks, kuna nad liiguvad rohkem ja viibivad värskes õhus ning looduslik keskkond pakub mitmekesiseid ja vahetuid õppimisvõimalusi, mis toetavad aju arengut ja kognitiivseid oskusi (Wilson, 2012, lk 6; Prins jt (2022). Kibuvitsa (2023, lk 8) töö põhjal on looduskeskkonnas viibimine lapse arengule ja tervisele väga oluline, sest looduses liikumine aitab ennetada ülekaalulisust, tugevdada lihaseid ja arendada motoorseid oskusi. Mitmekesine maastik nagu liivarannad, metsad ja ebatasased pinnad, pakuvad lapsele väljakutseid, mis arendavad kehalisi võimeid.

Looduskeskkond pakub lapse arenguks mitmekesiseid stiimuleid, toetades nii bioloogilist kui ka sotsiaalset küpsemist (Veisson, 2009, lk 5; Alla, 2024). Tammemägi ja Raudsepp (2022, lk 6) rõhutavad, et loodus toetab lapse füüsilist aktiivsust, loovust ja sotsiaalset suhtlemist, pakudes õppimisvõimalusi, mis erinevad klassiruumi keskkonnast. Loodus loob rahuliku ja avatud õpikeskkonna, kus laps saab vabalt liikuda, avastada ja suhelda, mis omakorda toetab emotsionaalset ja kognitiivset arengut. Sarnaseid järeldusi esitab ka Oh

(2024), kelle uuring näitas, et looduslikult kujundatud mängualad soodustavad autonoomiat, loovust ja probleemilahendusoskust, pakkudes sensoorseid ja kognitiivseid stiimuleid, mis toetavad lapse terviklikku arengut.

Uuringute põhjal võib järeldada, et vabamäng looduses toetab laste arengut mitmekülselt: lapsed, kellel oli võimalus regulaarselt looduses mängida, olid sotsiaalsemad, rõõmsamad ja aktiivsemad, samas kui piiratud mänguvõimalustega lapsed olid vähem loovad, hoidsid rohkem omaette ja liikusid vähem. Vabalt looduses liikumine ja mängimine mõjub soodsalt ka vaimsele tervisele, tekitades positiivseid emotsioone ja suurendades eneseusku, sest laps saab areneda oma võimetele vastavalt (Siht, 2021, lk 7). Arola jt (2023) süstemaatiline ülevaade kinnitab eelneva uuringu järeldusi, tuues esile, et loodusega seotud kogemused toetavad laste psühholoogilist, sotsiaalset ja füüsilist heaolu. Lapsed, kes tunnevad end loodusega seotuna, kogevad rohkem positiivseid emotsioone, vähem stressi ja paremat keskendumisvõimet. Loodus mängib lapse arengus aktiivset rolli, pakkudes talle olulisi kogemusi ja tunnetuslikku tuge.

Vihman (2016, lk 10) ja Tovey (2007, lk 6–7) rõhutavad, et õues olemine ja liikumine ennetavad luude hõrenemist ja ülekaalu, toetavad kooliedukust, vähendavad stressi ning tugevdavad immuunsust. Samuti arenevad liikumise kaudu motoorsed ja keelelised oskused ning maailmavaade. Dankiw jt (2020) ja Änggård (2017, lk 259) toovad esile, et looduspõhine mäng soodustab kujutlusvõimet, loovust ja sotsiaalset suhtlemist, seda eriti rollimängu kaudu, mis arendab mõtlemisoskusi (analüüsioskus, probleemilahendamisoskus) ja emotsionaalset intelligentsust. Samuti toetab looduskeskkond laste füüsilist aktiivsust ja vaimset heaolu, pakkudes mitmekesiseid sensoorseid kogemusi ja võimalusi eneseväljenduseks. Galpin (2025) rõhutab, et mäng on „treening ootamatuseks“, mis aitab lastel õppida toime tulema ebakindlusega ja kogu eluks vajaliku oskusega. Samas viitab ta sellele, et täiskasvanute hirmud ja reeglid piiravad sageli laste võimalusi vabalt mängida ning see võib suurendada laste haavatavust. Taanis Billundi rahvusvahelises koolis muudeti mängureegleid vabamaks, näiteks lapsed said ise otsustada, kuidas nad liumäest üles lähevad, mis tõi kaasa õnnelikumad lapsed ja vähem intsidente. Riskantne mäng, kus laps kogeb elevust ja ebakindlust, aitab arendada vastupidavust, probleemilahendusoskust ja emotsionaalset paindlikkust.

Fyfe-Johnsoni jt (2021) artikkel kinnitab, et looduskeskkonnaga kokkupuude on seotud laste mitmete positiivsete arengunäitajatega. Selles artiklis käsitletud uuringud näitasid, et loodusega ümbritsetud elukoht ja regulaarne viibimine looduses toetavad laste füüsilist aktiivsust, parandavad keskendumisvõimet, vähendavad stressi ning soodustavad paremat vaimset ja sotsiaalset heaolu. Eriti tugevalt ilmnes seos looduses viibimise ja väiksema ärevuse, parema une ning madalama rasvumise riskiga. Samuti leiti, et looduskeskkond pakub lastele mitmekesiseid sensoorseid kogemusi, mis toetavad nende terviklikku arengut ja heaolu. Weir (2020) toob oma artiklis esile mitmete uurimuste tulemused, mille põhjal regulaarne kokkupuude loodusega toetab laste vaimset heaolu, vähendab stressi ja parandab keskendumisvõimet. Looduslikud stiimulid nagu helid ja visuaalsed elemendid, aitavad kaasa kognitiivsele taastumisele ning soodustavad sotsiaalsete oskuste arengut. Sarnaseid järeldusi esitab ka Lan (2024), kelle sõnul regulaarne kokkupuude loodusega lapsepõlves on seotud parema keskendumisvõime, madalama stressitaseme ja tugevama emotsionaalse heaoluga. Looduskeskkond pakub lastele sensoorseid kogemusi, mis toetavad nende kognitiivset ja sotsiaalset arengut.

“Attention Restoration Theory” (ART) kohaselt aitab looduskeskkond taastada keskendumisvõimet ja vähendada vaimset väsimust. Loodus pakub rahulikku ja pingevaba keskkonda, mis aitab lapsel lõõgastuda ning taastada vaimset energiat. Uuring näitas, et looduses viibimine parandas märgatavalt osalejate keskendumisvõimet võrreldes linnakeskkonnaga, mis kinnitab, et loodusel on taastav mõju õppetööle ja keskendumisvõimele laste arengus. (Ackerman, 2025) Barrera-Hernándezi jt (2020) uuringus analüüsiti Mehhiko laste käitumismustreid ja heaolu seoseid loodusega. Uurijad leidsid, et lapse tunnetatud lähedus ja side looduskeskkonnaga aitab lastel käituda loodussõbralikumalt ning mõelda rohkem sellele, kuidas hoida keskkonda. Need hoiakud omakorda suurendavad laste õnnetunnet ning toetavad nende emotsionaalset arengut. Uuring kasutab struktuursete võrrandite mudelit, mis näitab selget seost loodustajuga, väärtuspõhise käitumisega ja heaoluga. Seega kinnitab see uuring, et lapsele loodusega kontakti võimaldamine on oluline komponent tervise edendamisel. Louv (2005, lk 99–100) toob esile, et tänapäeva lapsed kasvavad üles keskkonnas, kus otsene kontakt loodusega on järjest harvem. Ta nimetab seda nähtust “loodusdefitsiidi sündroomiks” ning see viitab sellele, et looduse puudumine lapse igapäevaelus võib põhjustada probleeme nii füüsilises kui vaimses arengus. Loodus ei ole pelgalt mängukeskkond, vaid oluline arenguline ressurss ja see toetab lapse sensoorseid oskusi, kujutlusvõimet ja emotsionaalset tasakaalu.

Mängulisel tegevusel looduskeskkonnas on oluline roll laste füüsilise arengu toetamisel, kuna see arendab nii suurte lihasgruppide kui ka peenmotoorika oskusi. Aktiivse liikumise kaudu paranevad lapse tasakaal, koordineerimine ja kehaline vastupidavus. Lisaks aitab regulaarne mänguline liikumine ennetada lapsepõlves esinevat ülekaalu ja toetab üldist tervislikku seisundit. (Wilson, 2012, lk 10) Soome lasteaias tehtud uurimus näitas, et looduslik ja mitmekesine õueala võib juba lühikese ajaga toetada laste tervist. Tavaline kõva kattega hoov muudeti roheliseks alaks, kus oli muru, samblikud, taimed ja muld – kõik see, millega lapsed said iga päev mängida. Juba nelja nädala pärast oli näha, et laste nahal ja soolestikus elavate mikroobide hulk muutus mitmekesisemaks, mis parandas immuunsüsteemi tööd ning vähendas põletikku. Tulemused olid sarnased lastega, kes veetsid palju aega looduslikus metsakeskkonnas. Uuring näitab, et looduslikud materjalid näiteks muld, taimed ja puit, ei toeta üksnes mängu ja avastamisrõõmu, vaid on seotud ka parema tervisega. Seega loob looduspärane õuekujundus lastele rohkem võimalusi vabamänguks ning samal ajal soodustab heade bakterite teket, olles oluline tervise edendamise seisukohalt (Roslund jt, 2020).

Võib öelda, et mäng on koolieelses eas lapse arengu keskne tegevus, mille kaudu kujunevad kognitiivsed, sotsiaalsed ja emotsionaalsed oskused. Vabamäng pakub lapsele loovust ja autonoomiat, samas looduskeskkond loob mitmekesise ja toetava ruumi, mis soodustab lapse tervist ja heaolu.

1.4 Loodus kui mängukeskkond ja selle võimalused

Looduses mängimine ei ole pelgalt liikumine, vaid terviklik kogemus, mis seob lapse avastused ja loovuse ümbritseva maailmaga. Vabamäng looduskeskkonnas aitab kujundada terviklikku maailmapilti, sest laps õpib läbi katsetamise, koostöö ja sensoorse kogemuse, kuidas erinevad nähtused ja materjalid omavahel seostuvad. Looduskeskkond pakub võimalusi siduda mängu kaudu teadmisi bioloogia, geograafia ja kultuurilise mitmekesisusega, arendades samal ajal keskkonnateadlikkust ja probleemilahendusoskust. Selline lähenemine toetab lapse autonoomiat ja süvendab arusaama maailmast kui tervikust. (Szczepanski, 2009, lk 16–17)

Looduskeskkond ei ole pelgalt mängu taust, vaid aktiivne osa mängust. Prins jt (2022) leidsid, et looduslikud mängukeskkonnad pakuvad lastele rohkem võimalusi loovaks, sotsiaalseks ja füüsiliseks mänguks kui tavapärased mänguväljakud. Lapsed kasutavad looduslikke elemente nagu kivid, oksad ja vesi oma mängus mitmel viisil, mis muudab mängu sisukamaks ja lapsele tähenduslikumaks. Artiklis kasutatakse Gibsoni teooriat, mille kohaselt loodus pakub lapse oskuste ja huvidega seotud võimalusi mänguks. Sama puu võib olla peidukoht viieaastasele ja ronimispaik seitsmeaastasele. Selline paindlikkus loob avatud ja kohanduva mängukeskkonna, mis toetab lapse arengutasemele vastavat mängu. Lisaks viitavad Stress Recovery Theory (SRT) ja Attention Restoration Theory (ART) lähenemised sellele, et loodus aitab lastel rahuneda ja keskenduda, luues eeldused süvenenud ja kvaliteetseks mänguks. See avatus ja mitmekesisus soodustavad ka riskimängu arendades julgust, vastupidavust ja emotsionaalset paindlikkust. (Galpin, 2025)

Viimastel aastatel on teadusuuringud näidanud, et loodusel on oluline mõju laste mõtlemisvõimele ja üldisele heaolule. Vella-Brodrick ja Gilowska (2022) leidsid oma ülevaates, et looduses viibimine – olgu selleks mäng rohealal, jalutuskäik või loodusvaade klassi aknast, aitavad lastel paremini keskenduda, parandada töömälu ja vähendada stressi. Need head mõjud tekivad, sest loodus aitab ajul puhata ja taastuda. Autorid toovad esile ka mitmeid teooriaid. Näiteks Kaplani tähelepanu taastamise teooria järgi pakub loodus rahulikku ja pingevaba keskkonda, soodustades keskendumisvõime taastumist. Biofiilia hüpoteesi kohaselt on inimestel kaasasündinud vajadus loodusega ühenduses olla, edendades vaimset tasakaalu. Seetõttu ei ole loodus ainult koht mängimiseks, vaid ka oluline keskkond, luues eeldused õppimiseks, keskendumiseks ja heaoluks.

Allan jt (2024) leidsid, et kui õueala on looduslik ja seal on taimi, pinnavorme ning looduslikke materjale, siis lapsed mängivad rohkem koos, liiguvad aktiivsemalt ja kasutavad oma kujutlusvõimet. Mäng looduses aitab lastel avastada, katsetada ja suhelda. Mida mitmekesisem on loodus, seda rohkem tekib mänguvõimalusi. Seetõttu on oluline, et lastel oleks igapäevaselt ligipääs looduslikule õuealale, mis toetab nii mängu kui ka arengut. Lapsed, kellel on võimalus mängida looduslikus keskkonnas, osalevad mitmekesisemas ja loovamas mängus.

Looduskeskkond pakub lastele avarust ja mitmekesiseid võimalusi, mis soodustavad vabamat ja loovamat käitumist võrreldes klassiruumiga. Käisi käsitluses rõhutatakse, et

looduses õppimine ja loodusvaatlused ei ole pelgalt teadmiste omandamise viis, vaid loovad tingimused mänguliseks tegutsemiseks, kus laps saab katsetada, avastada ja tegutseda omas tempos. Looduses on vähem reegleid, mistõttu võimaldab see lastel oma ideid ellu viia ja kasutada looduslikke materjale mängus, arendades samal ajal sotsiaalseid oskusi ja kujutlusvõimet. Selline keskkond toetab lapse autonoomiat ja eneseregulatsiooni, kuna mäng ei ole piiratud kindlate struktuuridega, vaid lähtub lapse huvidest ja loovusest. (Käis, 2018, lk 327)

Oh (2024) rõhutab, et looduslikult kujundatud mängukeskkonnad, mis sisaldavad looduslikke materjale (kivid, puud, vesi, taimed) toetavad laste mängu mitmekesisust ja sügavust. Sellised keskkonnad soodustavad laste loovust, sotsiaalset suhtlemist ja füüsilist aktiivsust rohkem kui mänguväljakud. Lapsed kasutavad looduslikke vahendeid mitmel viisil: ehitamiseks, rollimänguks, avastamiseks – see võimaldab neil väljendada oma ideid ja arendada probleemilahendusoskusi. Lisaks toob autor esile, et õpetajad tajuvad looduslikke mängualasid kui paindlikke ja rikastavaid keskkondi ja need toetavad lapse autonoomiat ning eneseregulatsiooni.

Reggio Emilia pedagoogiline lähenemine käsitleb looduskeskkonda kui „kolmandat õpetajat“, rõhutades, et looduslik ruum pakub lastele sensoorseid kogemusi, avastamisrõõmu ja võimalusi autonoomseks õppimiseks. Populaarse käsitluse kohaselt ei ole loodus lihtsalt taust, vaid aktiivne osaline lapse õppimiskogemuses, pakkudes mitmekesiseid võimalusi loovuseks ja eneseväljenduseks (Art Sprouts, 2025).

Sampson (2015, lk 5–6) rõhutab, et tänapäeva laste kokkupuude loodusega on märgatavalt vähenenud, mis võib avaldada negatiivset mõju nende vaimsele ja füüsilisele heaolule. Tema hinnangul toetab regulaarne looduses viibimine stressi vähenemist, paremat keskendumisvõimet ning sotsiaalset ja kognitiivset arengut. Sampson kutsub vanemaid ja õpetajaid teadlikult looma rohkem võimalusi, et lapsed saaksid looduskeskkonnas vabalt tegutseda ja seda avastada.

Smedsrudi jt (2024) uuring näitab, et õpetaja roll mängu toetamisel looduses on mitmekülgne. See uuring toob välja kaks peamist strateegiat: tingimuste loomine ja materjalide pakkumine. Need strateegiad lähtuvad laste huvidest, ning arutlev juhendamine arendab mängu ilma lapse autonoomiat piiramata. Looduskeskkond pakub rohkelt võimalusi

loovaks tegutsemiseks, kuid õpetaja oskuslik suunamine aitab avardada mängu ja siduda seda õppimisega. Selline lähenemine arendab lisaks loovusele ka sotsiaalseid oskusi, probleemilahendusvõimet ja keskkonnateadlikkust.

Kokkuvõtteks saime teada, et nii vabamäng kui ka looduskeskkond toetavad mitmekülgset eelkooliealise lapse arengut. Vabamäng pakub lapsele võimaluse iseseisvaks tegutsemiseks, loovuseks ja sotsiaalsete oskuste kujunemiseks, samas kui looduskeskkond loob selleks mitmekesise ja rikastava ruumi. Kui need kaks aspekti: mänguvabadus ja looduslik keskkond ühinevad, kujuneb lapsele arenguliselt soodne keskkond, mis toetab tema heaolu, tervist ja õppimisvõimet. Sellest tulenevalt on oluline uurida, kuidas lapsed ja vanemad mõistavad vabamängu looduses ning millist tähendust nad sellele annavad.

2. UURIMISTÖÖ METOODIKA

Selles peatükis kirjeldatakse kvalitatiivse uurimisviisi valikut, poolstruktureeritud intervjuude ülesehitust ning andmekogumise protseduuri erinevates Harjumaa lasteaedades. Lisaks selgitatakse valimi kujunemist ning sisuanalüüsi põhimõtteid, millele tuginedes uurimistulemused esitati.

2.1 Uurimistöö eesmärk ja uurimisküsimused

Käesoleva bakalaureusetöö eesmärk oli välja selgitada 5–6-aastaste laste ja lapsevanemate arusaamu vabamängust looduskeskkonnas ning looduskeskkonna rollist lapse mängulises arengus.

Eesmärgi saavutamiseks püstitasime järgmised uurimisküsimused:

1. Mida arvavad lapsed vabamängust looduskeskkonnas?
2. Kui oluliseks peavad vanemad vabamängu looduskeskkonnas?
3. Milline on looduskeskkonna roll vabamängus, laste ja vanemate arvamusel?

Esimene uurimisküsimus on oluline, sest linnastumine ja looduse vähenemine võivad piirata laste võimalusi vabamänguks, kuigi see toetab lapse loovust, sotsiaalseid oskusi ja autonoomiat. Laste arusaamade analüüs aitab mõista, millised looduslikud tingimused soodustavad mängu ning kuidas nad seostavad loodust oma kogemustega. Teine uurimisküsimus aitab selgitada vanemate hoiakuid ja ootusi, mis mõjutavad laste võimalusi looduses mängida. Vanemate hinnangud on olulised, sest nad kujundavad lapse igapäevast keskkonda ja otsustavad, kas looduses mängimiseks luuakse tingimused. Vastused andsid suuniseid, kuidas tõsta vanemate teadlikkust vabamängu tähtsusest ja vähendada hirme seoses ohutuse või ajakuluga. Intervjuud võimaldasid mõista vanemate motivatsiooni ja takistusi. Kolmas uurimisküsimus on oluline, kuna selle kaudu kogutud teave aitab mõista looduskeskkonna rolli vabamängus nii laste kui ka vanemate vaatenurgast.

2.2 Uurimismetoodi valik ja kirjeldus

Alapeatükis kirjeldatakse intervjuud kui eesmärgipärast vestlust, mille kaudu koguti andmeid laste ja lapsevanemate kogemuste ning arvamuste kohta. Töö on kavandatud kvalitatiivse uurimuse ja andmekogumismeetodina kasutati poolstruktureeritud intervjuud, mis võimaldas vajadusel esitada täpsustavaid küsimusi (Laherand, 2008, lk 192–193). Lisaks antakse ülevaade intervjuude ülesehitusest ja teemaplokkidest, mille alusel laste ja vanemate vestlused läbi viidi.

Meetodi tugevus seisnes selles, et poolstruktureeritud intervjuu võimaldab koguda detailseid ja sisukaid vastuseid ning mõista arvamuste tähendust sügavuti. Selle vormi eelis oli paindlikkus ja uurija sai kohandada küsimusi vastavalt vestluse kulule, mis rikastas andmeid ja aitas vältida pealiskaudsust. Piirang seisnes selles, et vastuste kvaliteet sõltus osalejate avatusest oma arvamusi jagada. Samuti ei saa tulemusi laiendada kogu populatsioonile, sest valim oli väike ja kvalitatiivne uurimus keskendub süvitsi mõistmisele, mitte üldistustele. (Virkus, 2016, veebileht)

Intervjuuküsimused jaotati lastele neljaks teemaplokkiks ja vanematele viieks teemaplokkiks, et katta kõik uurimisküsimused. Vanemate intervjuueerimine toimus Google Meet'i vahendusel, et tagada osalejatele mugavus ning võimalus valida neile sobiv aeg ja keskkond. Vanemate intervjuude küsimustik koostati lähtudes uurimistöö eesmärgist ning kolmest uurimisküsimusest. Küsimused jaotati viide teemaplokki, et katta kõik olulised aspektid: vanema isiklikud kogemused loodusega, hoiakud vabamängu suhtes, lapsega koos looduses viibimise kogemus, võimalikud takistused ning toetamise võimalused. Selline ülesehitus võimaldas uurida vanemate arusaamu süsteemselt, mis toetab laste vastustega võrdlemist. Küsimused formuleeriti avatud vastusevormis, et jätta lapsevanemale piisavalt ruumi oma kogemuste ja seisukohtade kirjeldamiseks ning vältida vastuste suunamist. Vanemate küsimustiku täielik versioon on esitatud töös (Lisa 2).

Laste intervjuude küsimustik koostati nii, et see oleks eelkooliealistele lastele arusaadav (Lisa 1). Küsimuste ja looduskeskkonnaga seotud mõistete selgemaks esitamiseks kasutati intervjuude läbiviimisel visuaalseid abimaterjale. Lastele näidati fotosid metsast, rannast, pargist ja aasast, mis olid otseselt seotud esimese teemaploki küsimustega, mille eesmärk oli selgitada välja lapse varasemad kogemused erinevates looduskeskkondades. Samuti toetasid

visuaalsed vahendid teist teemaplokki, mis uuris lapse kogemusi ja eelistusi vabamängu kohta looduses. Pildid võimaldasid lapsel meenutada, milliseid mängu ta on konkreetsetes keskkondades mänginud, milliseid vahendeid kasutanud ning kes mängu algatab. Emotsioonikaardid seostusid otseselt kolmanda teemaploki küsimustega, mis käsitlesid lapse tundeid looduses mängimise ajal. Kaardid aitasid lapsel oma emotsioone visuaalselt ja jõukohasel viisil väljendada, toetades nii täpsema, ausama ja detailsema tagasiside saamist. Visuaalsed vahendid aitasid vältida abstraktseid mõisteid ning tõid lapse vastused lähemale tema tegelikele kogemustele. Neljanda teemaploki soovide ja ideede puhul võimaldasid visuaalsed vahendid lapsel paremini mõtestada, milliseid uusi tegevusi või mänguvõimalusi ta looduses ette kujutaks. Konkreetsete keskkondade nägemine pildil aitas lapsel oma soovid siduda tegelike kogemuste ja reaalselt tuttavate kohtadega.

Laste intervjuu algas taustaandmete kogumisega, mille käigus küsiti lapse nime ja vanust. Nime kasutati üksnes selleks, et määrata kindlaks lapse sugu ning tagada intervjuueerimisel isiklik ja turvaline kontakt. Töö käigus asendati nimed anonüümsete koodidega, mistõttu ei olnud lapse identiteet analüüsi etapis enam tuvastatav. Vanuse küsimine oli vajalik selleks, et kinnitada lapse kuulumist uurimuse sihtrühma ehk 5–6-aastaste laste hulka ning mõista vastuseid eakohasest arengutasemest lähtuvalt. Esimeses teemaploki uuriti lapse varasemaid kogemusi mängimisega erinevates looduslikes keskkondades. Teises ploki keskenduti mängule looduses. Ploki viimane küsimus käsitles, kui kaua laps looduses mängida saab. Kolmas plokk käsitles lapse tundeid ja kogemusi looduses mängides, et mõista emotsionaalset mõju ja tuua välja võimalikud takistused. Kasutasime emotsioonikaarte, et laps saaks oma tuju visuaalselt väljendada. Neljas plokk keskendus soovidele ja ideedele, et koguda ettepanekuid vabamängu paremaks toetamiseks looduskeskkonnas. Küsimused uurisid, kas laps sooviks looduses mängida rohkem ja mida saaks selleks muuta.

Vanemate intervjuu algas taustaandmete kogumisega (lapse vanus, elukoht, pere koosseis), mis on vajalik analüüsi loomiseks. Teine plokk uuris vanemate hoiakuid ja hinnanguid vabamängu olulisuse kohta looduses, küsimused keskendusid vanemate väärtushinnangutele ja lapse mängukogemustele. Kolmas plokk käsitles lapsevanemaga koos mängimise kogemust, et selgitada välja vanemate osalus ja sagedus looduses mängimisel. Neljas plokk uuris takistusi ja piiranguid, mis võivad mõjutada looduses mängimist, sealhulgas hirve ja

praktilisi raskusi ning viies plokk keskendus toetamise võimalustele, et koguda vanemate ettepanekuid vabamängu soodustamiseks nii kodus kui lasteaias.

2.3 Uurimisprotseduuri kirjeldus

Uurimus viidi läbi kolmes Harjumaa lasteaias, mis paiknesid erinevates keskkondades: linnapargi lähedal, metsa- ja mereäärses piirkonnas, lisaks uusarenduse piirkonnas. Pärast lasteaiajuhtkonnalt loa saamist edastati lapsevanematele uuringu teavitus ja nõusolekuvorm (Lisa 4). Uuringus osalemine oli vabatahtlik ning osalejatel oli õigus igal ajal katkestada intervjuu. Laste osalemiseks koguti lapsevanema kirjalik nõusolek ning lapselt küsiti enne intervjuud suuline nõusolek (lapsele arusaadaval viisil selgitades uuringu eesmärgi). Andmete kogumiseks viidi läbi poolstruktureeritud intervjuud laste ja vanematega, kasutades kummagi sihtrühma jaoks eraldi küsimusplokke.

Enne põhiuuringu intervjuude läbiviimist viidi läbi pilootintervjuud, et hinnata laste ja lapsevanemate küsimusplokkide selgust, sobivust ning intervjuueerimisprotsessi toimivust. Pilootuuringus osales kolm 5–6-aastast last ja kolm lapsevanemat ühest valimis olevast Harjumaa lasteaiast. Pilootintervjuu käigus tuli esile, et laste küsimused olid vanusele sobivad ning visuaalsed abivahendid (loodusfotod ja emotsioonikaardid) aitasid lastel vastuseid paremini sõnastada. Lapsevanemate pilootintervjuu kinnitas, et küsimused olid selged, teemakohased ja ei tekitanud arusaamatusi. Vestlus kulges loogiliselt ning andis piisavalt infot vanemate hoiakute, kogemuste ja takistuste kohta, mis on seotud laste looduses mängimisega. Seetõttu ei olnud vanemate intervjuuküsimustikus vaja teha sisulisi muudatusi. Pilootuuringu käigus selgus, et laste intervjuud kestsid 7–8 minutit võrreldes algselt kavandatud 10–15 minutiga ning vanemate intervjuud umbes 15 minutit varasema 20–30 minuti asemel. Kuna pilootintervjuude küsimusplokkides ei tehtud sisulisi muudatusi, kaasati pilootuuringu käigus kogutud andmed lõppanalüüsi. Pilootintervjuud viidi läbi ajavahemikus 7.–9. jaanuarini 2026.

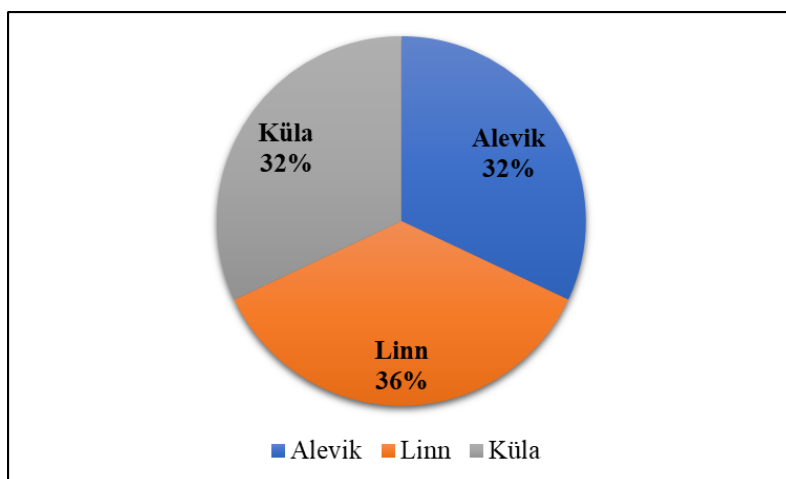
Kokku viidi läbi 50 poolstruktureeritud intervjuud laste ja lapsevanematega, kasutades eraldi küsimusplokke: laste intervjuus oli 16 küsimust ning lapsevanemate intervjuus 21 küsimust. Intervjuud toimusid individuaalselt ning need helisalvestati. Keskmiselt kestis laste intervjuu 9 minutit ja 14 sekundit, kõige pikem intervjuu kestis 14 minutit ja 13 sekundit, kõige lühem kestis 5 minutit ja 10 sekundit. Vanemate intervjuud kestsid keskmiselt 14 minutit ja 44

sekundit, kõige pikem intervjuu kestis 26 minutit ja 2 sekundit ja kõige lühem intervjuu kestis 8 minutit ja 21 sekundit. Ühe lapse intervjuu käigus tuli helisalvestamine ajutiselt katkestada, kuna lapsel tekkis hambavalu. Pärast lühikest pausi, kui lapse enesetunne paranes, viidi intervjuu lõpuni.

2.4 Valimi kirjeldus

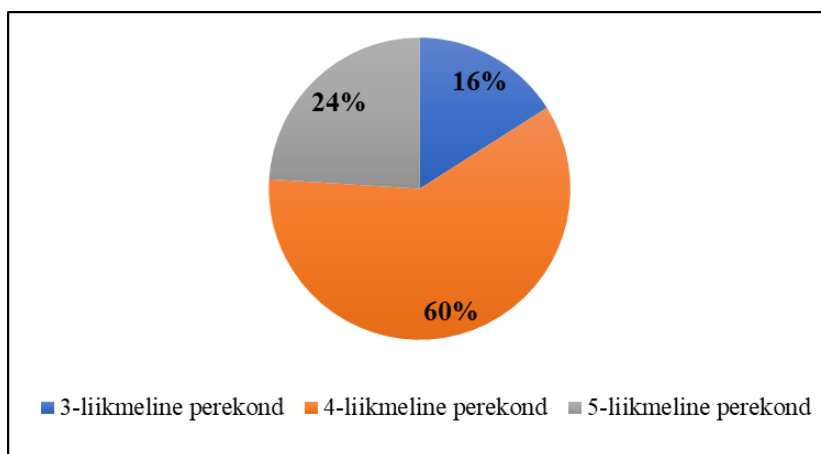
Uurimistöös osales kokku 25 last vanuses 5–6 aastat ning 25 lapsevanemat, kes moodustasid kaks omavahel seotud valimi rühma. Laste rühm, kuhu kuulusid kolmest Harjumaa lasteaiast pärit 5–6-aastased lapsed ja vanemate rühm, kuhu kuulusid samade laste lapsevanemad. Selline valim võimaldas kõrvutada laste ja vanemate arvamusi ning analüüsida vabamängu kogemusi nii pere kui lasteaia kontekstis. Valim moodustati mittetöenäosusliku eesmärgipärase valimi eeldusel. Osalemiseks oli vajalik, et laps oleks vanuses 5–6 aastat, lapsevanema kirjalik nõusolek ning lapse suuline nõusolek enne intervjuud. Uuringu läbiviimiseks lasteaia rühmas küsiti kirjalik luba ka lasteaia juhtkonnalt (Lisa 3).

Igast lasteaiast osales 7–10 last koos sama arvu lapsevanematega, tagades valimi tasakaalustatud jaotuse ning võimaldades keskkondade lõikes tehtavaid võrdlusi. Sektordiagramm näitab (joonis 1), et valim hõlmab linna-, aleviku- ja küla piirkonna peresid, mis võimaldab analüüsida, kuidas erinev elukeskkond mõjutab laste võimalusi looduses vabamänguks ning millisel määral looduslik ruum on nende igapäevaelus kättesaadav.

Joonis 1. Valimi jagunemine elukoha järgi.

Lapsevanemate valimi hulgas oli perede suurus erinev, ulatudes kolmest kuni viie liikmeni. Uurimuses osalenud perede koosseisu kuulusid ema, isa ja lapsed. Kõige arvukamalt esinesid 4-liikmelised pered, keda oli kokku 15. Neile järgnesid 3-liikmelised pered (4 vanemat) ning 5-liikmelised pered (6 vanemat). Selline jaotus annab ülevaate perestruktuurist, milles lapsed igapäevaselt kasvavad, ning võimaldab tulemuste tõlgendamisel arvestada pere suurusega seotud eripärasid. Perede suuruste jaotus esitati sektordiagrammina (joonis 2), et tuua selgelt esile kategooriate vahelised erinevused.

Joonis 2. Valimi jagunemine perekonnaliikmete arvu järgi.

Uurimuses osales kokku 25 last. Laste seas oli 14 tüdrukut ja 11 poissi, kellest 23 olid 5–aastased ja 2 last 6-aastased. Lapsed pärinesid kolmest eri piirkonna lasteaiast, mis võimaldas uurida vabamängu kogemusi mitmekülgsest vaatenurgast: uusarenduse piirkond (AL) – 9 last, linnapargi piirkond (LL) – 9 last, metsa ja ranna piirkond (RL) – 7 last. Valim andis võimaluse võrrelda laste kogemusi erinevates keskkondades, tuues esile, kuidas elukeskkond võib mõjutada lapse võimalusi looduses mängida ning kujundada nende arusaamu vabamängust. Need andmed aitasid tulemusi tõlgendada ning kirjeldada vastuste võimalikku seotust osalejate kontekstiga.

2.5 Andmeanalüüs

Intervjuude analüüsimiseks kasutati induktiivset kvalitatiivset sisuanalüüsi (Laherand, 2008, lk 291), mis võimaldab süstemaatiliselt uurida vastuste sisu ja tuua esile korduvad teemad. Kõik intervjuud salvestati helifailidena telefoni diktofoniga ning hiljem transkribeeriti sõna-sõnalt, et säilitada vastuste täpsus. Seejärel jaotati tekstid teemaplokkide kaupa, lähtudes

uurimisküsimustest: laste arvamused looduses mängimisest, vanemate hoiakud ja vabamängu toetamise võimalused.

Intervjuud viidi läbi individuaalselt, et tagada lapse turvatunne ja keskendumine. Lastele esitati küsimused mängulises vormis, kasutati visuaalseid abivahendeid (pildid pargist, metsast ja mere äärest ja emotsioonikaardid), et hõlbustada arusaamist. Intervjuud toimusid kokkulepitud ajal lasteaias, heli salvestati ning intervjuueerija tegi lisamärkmeid. Intervjuud transkribeeriti A. Olevi ja T. Alumäe (2024) transkribeerimise programmi “Tekstiks” abil. Transkribeeritud tekst mahtus A4 formaadis (reavahe 1,5; Times New Roman 12) kokku 319 leheküljele. Pärast salvestatud vestluse tekstiks transkribeerimist (Laherand, 2008, lk 279) analüüsiti intervjuude sisu käsitsi. Intervjuude transkribeerimisel eemaldati kõik nimed ning neile määrati koodid vastavalt lasteaiale ja osaleja rühmale. Kolm lasteaeda tähistati koodidega (lapsed AL, RL, LL; vanemad AV, RV ja LV). Uuringus ei kasutatud laste ega vanemate isikuandmeid ning intervjuueeritavad tähistati koodidega. Valimisse kuulunud lapsed ja vanemad pärinesid kolmest Harjumaa lasteaiast, mis paiknesid erinevates keskkondades: ühes lasteaias oli läheduses linnapark (nt laps on LL1 ja vanem on LV1), teises metsa- ja rannaala (nt laps on RL1 ja vanem on RV1) ning kolmandas uusarenduse piirkond ehk alevi/aleviku piirkond (nt laps on AL1 ja vanem on AV1), kus looduslikku rohelist esines vähem. Selline jaotus võimaldas uurida, kuidas elukeskkond ja selle eripärad võivad mõjutada laste võimalusi vabamänguks looduses.

3. UURIMISTULEMUSED VABAMÄNGUST LOODUSES

Käesolevas peatükis esitatakse uurimistulemused, mis põhinevad laste ja lapsevanemate intervjuudel. Tulemused on esitatud vastavalt uurimisküsimustele. Uurimistulemused on esitatud peamiste uurimisküsimuste kaupa, iga uurimisküsimuse kohta on üks alapeatükk.

3.1 Laste intervjuude tulemused

3.1.1 Laste arvamused vabamängust looduskeskkonnas

Antud alapeatükk annab vastuse esimesele ja kolmandale uurimisküsimusele ehk mida arvavad lapsed mängust looduskeskkonnas ja milline on looduskeskkonna roll vabamängus tuginedes laste arvamusele. Tuli esile, et lapsed olid käinud enamikes kohtades mängimas. Pargis (24 last), metsas (24 last), rannas olid käinud kõik, aasal olid lapsed nendest kohtadest kõige vähem mängimas käinud (17 last).

Esimesest, teisest ja neljandast teemaplokist selgus vabamängu isloom, kus küsisime, milliseid mängu lapsed looduses mängivad, mida tavaliselt mängivad ja mida sooviksid mängida. 17 last vastas, et neile meeldib mängida kulli (tagaajamine), 16 last vastas, et neile meeldib ronida nii puu otsas kui ka ronimisaladel, rollimänge nimetas 12 last, nt. kodumäng, kohvik, koeramäng, sõdalane ja rüütel. 10 lapsele meeldis mängida peitust ja 10 last tõi välja, et neile meeldib liivalossi rannas ehitada.

Uuringu tulemused näitasid, et lapsed mängivad looduskeskkonnas väga mitmekesiseid mängu. Laste mängud ulatusid traditsioonilistest mängudest kuni looduslike materjalide ja avatud maastiku pakutavate võimaluste kasutamiseni. Kõige sagedamini nimetasid lapsed füüsilisi ja liikumismänge, millele järgnesid looduslikud ehitus- ja avastamismängud. Neli last tõi välja teistest erinevaid mängu: „Uka-uka, mina prii”, „Värvipott”, „Kivi-paber-käärid” ja „Pimekana”. Laste ja vanemate vastuste võrdlus näitas, et selles kategoorias esines valdavalt üksmeel, kuna mõlemad pooled kirjeldasid looduses toimuvat mängu aktiivse liikumise, loovuse ja looduse avastamise kaudu. Mõnel juhul esines osaline kooskõla, kus laps nimetas konkreetseid mängu, samas kui vanem kirjeldas mängu üldisemalt.

Pimekana mängin natukene... (AL9)

Kivi-paber-käärid. (LL8)

Uusarenduspiirkonnas (AL) ja pargis asuvas lasteaias (LL) nimetasid lapsed, et nad käivad kõige rohkem pargis mängimas. Ranna ja metsa lähedal asuvas lasteaias tõid lapsed välja, et mängimas käiakse kõige enam rannas (RL). Andmete põhjal käiakse aasal mängimas kõige harvem: enamik lapsi (16) ütles, et seal mängitakse kõige vähem, ning 8 last ei maininud aasal mängimist üldse. Kõige sagedamini mängitakse elamupiirkonna läheduses asuvates parkides.

Teise ploki esimeses küsimuses uurisime, kas lastele meeldib looduses mängimas käia ja mille pärast see neile meeldib. 25 lapsest 24 vastasid kindlalt *jah*, et neile meeldib looduses mängida. Üks laps ütles, et talle looduses mängimine ei meeldi, lisades täpsustusena *rannas* (LL6). Analüüsi käigus selgus, et laps ei seostanud randa looduskeskkonnaga ning seetõttu vastas eitavalt, kuigi tema vastus viitas tegelikult konkreetsele looduspaiigale. Looduses mängimine meeldis kõikidele lastele. Mõned põhjendused, miks lastele looduses mängida meeldib:

Jaa, sest loodus on mulle huvitav ja kuidas puud kasvavad (AL2).

Jaa, sest tore on teha seal puudest onni (AL7).

Jah, sest tunned enda sees värsket õhku ja sa ei ole kogu aeg toas (AL9).

Looduses mängimisel tuli esile, et lapsed kasutavad enim mängimiseks looduslikke vahendeid (käbid, oksad, liiv, lehed, kivid, sammal, merekarbid, lilled), kuid vastustest tuli välja ka enda kaasavõetud mänguasju (ämber, kühvel, pall, reha, jalgratas, hüppenöör, suusakepp). Enamasti mängivad lapsed looduslike vahenditega ning mõned lapsed kasutavad ka mitte looduslikke vahendeid.

Mul oli suusakepp kaasas, lõin ühe jäätüki pooleks ja siis ma mängisin sellega. Et nagu jää on nagu mingi teine koletis ja siis ma võitlesin jääga (RL5).

Tavaliselt ma võtan kühvli ja ämbri kaasa. Ja ma otsin seal puutükke ja siis ma vaatan, mis meenutab mulle mingit kuju või midagi (AL9).

Mitte millegagi, ainult iseendaga ja loodusega. Ainult kui mul on väga vaja, ma võtan käbisid ja oksti (AL4).

Uuringust selgus, et 16 last saab looduses viibides endale mängu ise välja mõelda, mis näitab, et mängu algatamine tuleb loomulikult nende endi poolt. 5 last vastasid, et mängu valib keegi teine (ema, isa, vanaema), see näitab, et nendes peredes suunab täiskasvanu

tegevusi rohkem või valitakse loodusmäng pigem ühiselt planeeritud tegevusena. Ülejäänud 4 last vastasid, et mängu valivad vaheldumisi ühel korral laps ja teisel korral lapsevanem, toimub jagatud otsustamine, kus lapse autonoomia ja täiskasvanu juhendamine vahelduvad vastavalt olukorrale.

Kuna eelkooliealiste laste ajamõiste on alles kujunemisjärgus, väljendasid lapsed kestust väga erineval viisil. Mõned lapsed kasutasid umbmääraseid hinnanguid *palju* või *väga kaua*, teised sidusid kestuse vanemate juhistega (*nii kaua kui emme ja issi ütlevad*), ning esines täpseid, kuid ka ebatäpseid ajahinnanguid (nt 7 minutit, 3 tundi, 5 tundi). Selline varieeruvus on selles vanuses tavaline ning kinnitab, et lapse vastused põhinesid pigem kogemuslikul tajul kui täpsel ajamõõtmisel. Seetõttu keskendusime kestuse küsimuses lapse kogemusele, eesmärgiga mõista, kas lapse hinnangul on tema looduses viibimise võimalused piisavad.

3.1.2 Vabamängu roll looduskeskkonnas tuginedes laste arvamusele

Kolmandas teemaplokis selgus emotsioonikaartide abil, et kõik 25 uuringus osalenud last kirjeldasid enda tuju looduses mängides rõõmsana. Ükski laps ei seostanud looduses viibimist negatiivsete tunnete või ebamugavusega. Tulemused viitavad sellele, et looduses mängimine pakub lastele nii emotsionaalset heaolu kui ka sisemist rahulolu, mis omakorda soodustab vabamängu kujunemist ja süvenemist.

Toetudes laste arvamusele saime teada, mis on looduses mängimise juures kõige toredam ja kuidas saaks see veel toredam olla. Laste arvamuste põhjal analüüsiti kahte omavahel seotud küsimust: mis on looduses mängimise juures kõige toredam ning kuidas võiks looduses mängimine olla veel toredam. Nende küsimuste ühendamine võimaldab mõista nii laste praeguseid positiivseid kogemusi kui ka nende soove ja ideid vabamängu toetamiseks looduskeskkonnas.

Laste vastustest selgus, et looduses mängimise juures peetakse kõige toredamaks liikumisvõimalusi, looduslike materjalide kasutamist ning võimalust ise tegevusi välja mõelda. Mitmed lapsed tõid esile ronimise, jooksmise ja teiste liikumismängude võimaluse, mis muudab looduses mängimise nende jaoks põnevaks ja aktiivseks tegevuseks. Samuti peeti oluliseks loodusmaterjalide kasutamist mängus, näiteks käbide, okste, kivide või liiva abil erinevate mängude loomist. Vastused näitavad, et looduskeskkond pakub lastele avatud mänguvõimalusi, kus mängu sisu kujuneb laste enda ideedest ja kujutlusvõimest.

Sellepärast, et mulle meeldib seal rüütlit mängida. Igal pool saaks käia, et igal pool oleks loodus (RL7).

Saab joosta ja otsida erinevaid asju, sammalt ja puutükke (AL9).

Lisaks tõid lapsed välja, et looduses mängimine võiks olla veel toredam, kui seal oleks rohkem erinevaid tegevusvõimalusi. Mõned lapsed soovisid mängida rohkem erinevaid mängu, näiteks kulli, peitust või rollimänge. Samuti mainiti soovi ehitada looduses rohkem onne või kasutada erinevaid looduslikke materjale mängude loomiseks. Vastused viitavad sellele, et lapsed väärtustavad looduskeskkonnas mängimise juures eelkõige vabadust, loovust ja võimalust ise mängu kujundada.

Loodusest mingi kuju otsida ja siis mõelda mis see on (AL3).

...Näiteks esimene otsib käbisid, et teha kujusid, teine kes leiab väga palju oksasid ja teeb neid kujusid... kes esimesena kõike teeb, tema võidab (RL3).

Enamik uuringus osalenud lastest vastas, et looduses mängimise juures ei ole midagi, mis neile ei meeldiks. See viitab sellele, et lapsed seostavad looduskeskkonnas mängimist valdavalt positiivsete kogemuste ja emotsioonidega. Mõned üksikud lapsed tõid siiski välja konkreetseid olukordi või keskkondi, mis nende jaoks vähem meeldivad. Näiteks mainiti teatud looduskohti või olukordi, mis võivad olla seotud lapse isikliku kogemuse või arusaamaga looduskeskkonnast. Sellised vastused näitavad, et laste hinnangud looduses mängimisele võivad olla mõjutatud nende varasematest kogemustest või sellest, kuidas nad teatud keskkondi tõlgendavad. Laste vastused näitavad, et looduses mängimisega seotud negatiivseid kogemusi esines väga vähe. Enamik lapsi ei osanud nimetada midagi, mis looduses mängimise juures häiriks, mis viitab sellele, et lapsed kogevad looduskeskkonnas mängimist valdavalt positiivsena.

Kui ainult üks puu on (RL7).

Ainult siis, kui ma leian prügi, siis mulle ei meeldi, et keegi on lisanud selle loodusesse, aga siis ma otsin prügikasti ja viskan prügikasti selle (AL4).

Neljanda teemaploki küsimuste eesmärk oli saada ülevaade laste ideedest ja soovidest seoses looduses mängimisega ning mõista, millised tegevused võiksid nende arvates muuta

looduses viibimise ja mängimise veel huvitavamaks. Teemaploki esimeses küsimuses uuriti, milliseid tegevusi lapsed sooviksid looduskeskkonnas veel teha. Lapsed vastasid erinevalt ja kordusi ei olnud, aga mainiti mitmel korral, et soovitakse sõpradega koos mängida ja perega koos aega veeta.

Koos perega minna loodusesse (RL2).

Sõpradega nii, et ema, isa kaasa ei tulegi (LL6).

Üle poole lastest mainisid liikumisega seotud mängu või tegevusi, näiteks kukerpalli teha, joosta, hüpata ja onne ehitada. Tulemustes ei esinenud soolisi või vanuselisi erinevusi. Lisaks tuli vastustest välja, et lapsed kogesid looduses mängimist valdavalt rõõmsa ja positiivsena, kasutasid mängus looduslike materjale loovalt ning algatasid oma mängud enamasti ise. Samuti jagasid lapsed mitmeid soovide ja ideid, kuidas looduses mängimist veel põnevamaks muuta, näiteks *rohkem õues olla (AL5)*, *peitus, kull, kalamäng (AL1)*.

3.2 Lapsevanemate intervjuude tulemused

Sissejuhatavate küsimuste põhjal selgus, et kõik lapsevanemad hindavad looduses viibimist positiivselt. Vanemate sõnul tekitab loodus hea enesetunde, toetab rahunemist ning võimaldab vabaneda igapäevasest pingest. Ükski lapsevanem ei seostanud looduses viibimist negatiivsete kogemuste või ebameeldivate emotsioonidega. Vastused näitasid, et looduses olemine mõjub täiskasvanutele tasakaalustavalt ja seda peetakse oluliseks ka lapse heaolu seisukohalt.

Oi, väga palju. Ma ainult olekski seal, oma töö tõttu olen ma palju väljas ja mulle meeldib sporti teha, palju väljas olla ja siis lastega ka mõtleme väljas. Meil on oma aed ka, siis meil on hea õues kogu aeg olla, kui tahtmist on (RL1).

Ja kindlasti sellepärast me kolisime külla, et enne elasime linnas, aga otsustasime, et lastega on lihtsam ja mõnusam külas elada (RL2).

Uuringu sissejuhatavate küsimuste üheks eesmärgiks oli mõista lapsevanemate enda kogemust seoses looduses mängimisega lapsepõlves. Lapsena viibiti looduses palju, sest elati maal või väikses kohas, täiskasvanuna on kolitud suurlinnale lähemale ja loodusest kaugemale. Vanemad kirjeldasid, et nende lapsepõlves oli looduses mängimine igapäevane

tegevus ning võimalus vabalt õues liikuda oli võrreldes tänapäevaga oluliselt suurem. Mitmed vanemad tõid esile, et loodus pakkus omal ajal nii mänguvahendeid kui ka rohkelt ruumi ja vabadust.

Väga palju, kindlasti rohkem kui tänapäeva lapsed, ma arvan, et ikka hommikul sai välja mindud ja vanemad ajasid õhtul tuppa. Noh, teismeeast see muidugi muutus, aga enne seda ikkagi väga palju (AV8).

Mina mängisin väga palju, sest ma olin maalt ja ma käisin üksi, tuiasin metsas ringi, meil ei olnudki seal lähedal mingisuguseid teisi lapsi, nii et ma väga palju jah tuiasin ringi keset metsa (AV9).

3.2.1 Vabamängu olulisus looduskeskkonnas vanemate arvamusel

Vanemate vastustest selgus, et kõigile meeldib lapsega looduses mängimas käia. Mitte ükski vanem ei väljendanud selle suhtes negatiivset või kõhkleva iseloomuga hoiakut. Küsimusele, kus vanemad lapsega kõige sagedamini looduses käivad, tõi valdav enamus välja pargi, mida peeti ligipääsetavaks, turvaliseks ja mitmekülgseid tegevusi võimaldavaks keskkonnaks. Lisaks mainiti regulaarselt metsa, ranna-ala ja kodulähedasi mänguväljakuid. Paljudest vastustest selgus, et mängimise asemel sõidavad lapsed looduses jalgrattaga või tõukerattaga.

... kivikesed või kepikesed leiavad, millega nad siis mida iganes välja mõtlevad, loobivad või tassivad kaasa või räägivad mingi oksamehikese juttu, et kes see teab. Aga enamasti jooksevad lihtsalt ringi onju, vaatavad, mida põnevat selle järgmise puu taga on ja kas saab kuskilt künkast üles ronida või millegi otsa ronida... (AL4).

Vanemate kirjelduste põhjal kasutavad lapsed looduses mängimiseks väga mitmekesiseid nii looduslikke kui ka kodust kaasa võetud vahendeid. Kõige sagedamini mainisid lapsevanemad, et lapsed kasutavad mängus looduslikku materjali: oksad, pulgad, kivid, kändid, liiv, muld, sammal, lehed, lilled, rohi, lumi, puutükid ja merekarbid. Lisaks loodusmaterjalidele kasutavad lapsed looduses sageli ka kodust kaasa võetud mänguvahendeid (jalgratas, tõukeratas, pallid, kühvlid, ämbrid, liivavormid, purgid, rannavahendid ning hooajast sõltuvalt suusad, kelgud ja labidad). Mitmed vanemad märkisid, et laps kasutab loodusemängudes ka uurimisvahendeid nagu luup, binokkel, mikroskoop või taskulamp, mis võimaldavad loodusnähtusi lähemalt uurida ja avastada.

Oluliseks peavad lapsevanemad looduses mängimise juures värsket õhku, paremat söögiisu ning õues viibimine mõjub rahustavalt ja tagab hea une. Laste ja vanemate vastused näitavad, et looduses mängitakse peamiselt looduslike materjalidega. Erinevus ilmnes peamiselt selles, et vanemad tõid sagedamini kui lapsed välja kodust kaasa võetud vahendeid, milleks on ämbrid, kühvlid, liivavormid, pallid, rattad, tõukerattad või uurimisvahendid (luubid, binoklid, taskulambid).

...värsk õhk on oluline, sest siis on tal parem söögiisu, siis on tal parem uni ja ta on looduses... (AV7).

Vanemate vastustest selgus, et looduses mängides leiavad lapsed enamasti ise endale tegevuse, kuigi sõltuvalt olukorrast esineb ka juhendatud või ühiselt kokkulepitud tegevusi. Paljud lapsevanemad kirjeldasid, et juba loodusesse jõudes asub laps loomulikult uurima ümbritsevat, leidma mänguks vajalikke vahendeid ning alkatama mängu iseseisvalt. Tegevustes kerkisid esile matkadel käimine 8 korda, jalutamas käiakse 7 korral vanema vastuses ja seenel käimist 5 korral, toodi välja ka rollimänge ja lapsele huvipakkuvaid liikuvaid tegevusi. Laste ja lapsevanemate vastuseid kõrvutades esines selles kategoorias enamasti kooskõla. Analüüsi tulemused näitasid, et enamikul juhtudel algatab mängu laps ise.

No erinevad sellised võib-olla tööd imiteerivad tegevused, kas käruga midagi vedada või seal neil oli võimalik ka oma, oma liiva alal ka meie aias enda toimetusi teha. Nad keedavad seal süüa, siis nad teevad kooki ja noh, selline köögimängimine ja siis neile meeldib igasugu asju haamriga puruks taguda, näiteks väikseid mudelautosid ka põnev lammutada... Mere äärde sõitma või midagi vedama või a la siis meie neid looduspargi prügikasti tühjendama või mingisuguseid tormiga maha langenud puid koristama, siis on nad kõvasti kohal (RV5).

Vanemate vastustest ilmnes, et lapsed viibivad looduses keskmiselt 1–2 tundi korraga, kuid kestus sõltub tugevasti aastaajast ning pere harjumustest. Laste ja vanemate vastuste võrdlusest ilmneb osaline üksmeel: kuigi lapsed tajuvad looduses viibimise kestust subjektiivse ja ajaliselt määratlemata kogemusena, kinnitavad vanemate täpsemad hinnangud, et tegelik viibimisaeg jääb enamasti mitme tunni piiresse. Enamik vanemaid märkis, et suveperioodil ollakse looduses oluliselt kauem, sageli mitu tundi järjest ja mõnel juhul isegi pool päeva kuni terve päev. Talvisel ajal on looduses viibimine üldiselt lühem ja

sagedus väiksem, jäädes enamasti 45 minutist kuni 1,5 tunnini. Mitmed lapsevanemad märkisid, et kuigi nad väärtustavad looduses viibimist, ei võimalda argipäevarutiin, pikk tööpäev või lapse huviringid alati loodusesse minekut nii sageli, kui nad sooviksid. Ajapuudust nähti takistusena eriti nädalavahetustel, mil pere soovib puhata või tegeleda muude kohustustega. Ajakitsikuse otsese takistusena tõi välja 3 lapsevanemat. Veel peeti takistuseks halba ilma 8 korral ja ekraanide ees viibimist 5 korral. Lapsevanemate ja laste vastused eristusid täielikult, kuna lapsed tajuvad takistusi pigem isikliku kogemuse kaudu, vanemad aga struktureeritult ja ohutuse kaudu.

... ma arvan, selle ühisaja leidmine, et lihtsalt graafikud on nii tihedad... (AV2).

...Mida rohkem lapsel on ekraane, seda enam peab kuskilt midagi nagu tagasi tõmbuma, on ju. Ja see on kahjuks mänguaeg (LV2).

Vastustest selgus, et looduses mängimisega seostuvad hirmud ja mured olid enamasti seotud turvalisusega. Kõige sagedamini mainiti veekogusid, mida vanemad pidasid potentsiaalselt ohtlikuks, eriti juhul, kui laps on veel väike või ei oska ujuda. Samuti tunti muret metsloomade ja roomajate, eelkõige madude pärast. Mitmed lapsevanemad tõid esile ka kukkumisega seotud riskid, näiteks ebatasasel maastikul komistamine, puude otsast või mänguväljakult kukkumine, kivide või juurikate peal libastumine. Üheksal korral vanemad vastasid, et ei seostu looduses viibimisega ühtegi hirmu ega muret.

No kui me räägime veekogust, siis loomulikult õnneks käib laps ujumas ka, aga noh, ikkagi on selline valves olek, et liiga seal sügavale ei läheks (LV1).

Ma ise näiteks kardan usse, madusid, et näiteks, kui me metsas käisime, siis see oli minu jaoks niisugune hirm, ma proovin seda talle mitte edasi anda, aga ma ikkagi proovin, et oleks ettevaatlik (LV5).

3.2.2 Vabamängu roll looduskeskkonnas vanemate arvamusel

Kõikide (25) lapsevanemate vastustest selgus, et looduses mängimine mõjutab lapsi nende hinnangul selgelt positiivselt. Laste ja vanemate vastused positiivse mõju kohta vabamängus looduskeskkonnas kattusid täielikult. Vanemad tõid esile, et looduses viibimine toetab lapse füüsilist tervist, parandab und ja söögiisu ning aitab kaasa emotsioonide tasakaalustamisele. Samuti peeti vabamängu looduskeskkonnas oluliseks lapse motoorse arengu ja üldise

arenguprotsessi seisukohalt. Looduses tegutsemist käsitleti lapsepõlve loomuliku ja vajaliku osana, mis toetab lapse vaimset ja füüsilist heaolu.

...ma ei tea, see on number üks, mis peaks lapsepõlves ja just väiksemas eas olema, et see vaba mäng, looduses. Et see arendab kõigepealt mootorikat, ma arvan. Ja tänu sellele arenevad kõik need muud intellektuaalsed oskused (LV3).

Enamik lapsevanematest peab looduses mängimist väga oluliseks ning leiab, et laps võiks senisest veelgi sagedamini looduses viibida. Vanemate hinnangul toetab looduses mängimine lapse füüsilist, emotsionaalset ja sotsiaalset arengut ning pakub lastele rahu, rõõmu, loovust ja vabadust, mida nad igapäevases keskkonnas alati ei koge. Üks lapsevanem märkis, et tema laps juba viibib looduses piisavalt, kuid ei arvanud, et looduses käimist oleks liiga palju. Mitmed lapsevanemad tõid välja, et sagedasemat looduses viibimist toetaks ka parem varustus (nt sobiv riietus, jalanõud, kaasavõetud vahendid), samuti põnevad ja lapse huvi äratavad tegevused, mis motiveeriksid last loodusesse minema. Mõned vanemad märkisid, et abi oleks ka teadlikumatest soovitustest, milliseid tegevusi lapsega looduses teha, et muuta väljasõidud sisukamaks.

Uuringu tulemustest tuli esile, (24 vanemat vastasid), et laps võiks rohkem looduses mängida. Ühe lapsevanema vastusest selgus, et kõik sõltub ajast, lapse tujust ja töögraafikust.

... ma olen nagu nõus, et tänapäeva lapsed võiksid üldjuhul rohkem nagunii väljas olla. Mängida looduses on veel kõige parem. Ma arvan, see looduse olek ja noh, nii-öelda nagu liiklusest eemal, see juba nagu on mõnus, puhas õhk ja kindlasti see on lihtsalt, ma arvan, vaimsele tervisele, juba meile kõigile hea (AV1).

Sagedamini aitaks lapsevanemate hinnangul lapsi loodusesse mängima viia suurem ajaline ressurss. Mitmed vanemad tõid esile, et töökoormus ja tihe päevakava jätavad vähe võimalusi lapsega koos looduses viibimiseks. Looduses mängimise sagedus ei sõltu ainult vanemate hoiakutest, vaid ka nende igapäevastest kohustustest ja ajaplaneerimisest. Rohkem vaba aega võimaldaks vanemate hinnangul veeta lapsega rohkem aega õues ning toetada seeläbi lapse regulaarset looduses mängimist.

Ma ei peaks tööl käima nii palju. Rohkem vaba aega, ma arvan (AV8).

Lapsevanemate hinnangul avaldub kodune toetus vabamängule looduses eelkõige otsuses minna lapsega õue või looduskeskkonda, mida tõi esile kümme lapsevanemat. 19 lapsevanema hinnangul veedavad lapsed lasteaia piisavalt aega õues ja looduses ning nad on laste õuesolekuga rahul. Lapsevanema (6) hinnangul võiksid õpetajad lastega senisest sagedamini lasteaia õuealalt välja minna ning rohkem tegevusi seal läbi viia. Vanemad leidsid, et põnevate õuevahendite kasutamine ja õpetaja enda aktiivne eeskuju motiveeriks lapsi looduses viibima.

Lasteaed juba teeb päris palju minu meelest selles osas ära, lapsed on päris palju õues, ma ei tea, kas saab rohkem olla veel õues, kui üldse lapsed on... (LV6).

Tulemustest selgus, et nii lapsed kui lapsevanemad tunnevad end looduses hästi ja peavad seal mängimist oluliseks. Lapsed ütlesid, et looduses on tore joosta, ronida, mängida sõpradega ja kasutada mängus käbisid, oksid ja kive. Nad tundsid end looduses alati rõõmsana ning said oma mängud ise välja mõelda. Lapsevanemad kinnitasid, et looduses olemine parandab lapse und, söögiisu ja tuju. Samas takistavad looduses minekut mõnikord ajapuudus, halb ilm ja turvalisusega seotud mured. Enamik vanemaid on rahul sellega, kui palju lasteaed õues käib, kuid mõned sooviksid rohkem väljasõite. Loodus toetab laste vabamängu väga hästi ning nii kodu kui lasteaed võiksid seda veelgi rohkem julgustada.

3.3 Arutelu

Käesoleva uurimistöö eesmärk oli välja selgitada, mida arvavad 5–6-aastased lapsed vabamängust looduskeskkonnas ja kui oluliseks peavad seda lapsevanemad ning milline roll on vabamängul looduskeskkonnas lapse mängulises arengus. Uurimistulemused võimaldasid mõista looduses toimuva vabamängu tähendust lapse kogemusest lähtuvalt ning selgitada täiskasvanu rolli selle toetamisel.

Laste kirjeldused näitavad, et looduskeskkond toetab nende sisemist motivatsiooni ja loob mängule positiivse emotsionaalse tausta. Weiri (2020) ja Arola jt (2023) rõhutavad samuti, et loodus mõjub lastele rahustavalt ja heaolu suurendavalt, mis aitab selgitada, miks lapsed kirjeldasid looduses mängimist järjekindlalt rõõmu ja huviga. Kui laps tunneb end turvaliselt ja elamuslikult, püsib ta tegevuses kauem ning soovib loodusesse tagasi minna (Louv, 2005,

lk 99-100). Käesolevas töös esitatud uurimuse tulemused kinnitavad ka, et vabamäng looduses ei eelda täiskasvanu pidevat suunamist. Lapsed oskavad iseseisvalt valida tegevusi, kohandada mängu vastavalt keskkonnale ja juhtida selle kulgu oma rütmis. See vastab vabamängu teooriale kui lapse enda juhitud ja sisemiselt motiveeritud tegevusele (Mohan jt, 2022; Majumdar, 2020). Uuring näitas, et vabamängu toetamiseks ei ole vaja keerulisi vahendeid ja olulisemad on aeg, mitmekesine looduskeskkond ja võimalus lasta lapsel tegutseda omal moel, mida rõhutab ka Wilson (2012).

Lapsed käivad kõige sagedamini mängimas pargis, metsas ja rannas, kohtades, mis asuvad lasteaia või kodu lähedal. Aasal mängimist nimetati harva. Wilson (2012) ja Oh (2024) rõhutavad, et lapsed kasutavad looduskeskkonda aktiivsemalt siis, kui looduspaigad on lihtsasti ligipääsetavad ja pakuvad mitmesuguseid avastamisvõimalusi. Laste igapäevased mängukohad kujunevad eelkõige nende lähiümbruse järgi ning näiteks niidualade vähene mainimine intervjuude vastustes võib tähendada, et lähikonnas ei pruugi niidualasid olla või ei kasutata neid lastega süsteemselt. See omakorda näitab, et keskkonna tüüp ja kättesaadavus mõjutavad otseselt laste võimalusi looduses tegutseda. Teadlik loodusesse mineku planeerimine pakub lastele rohkem vaheldust ja loovmängu võimalusi. Suurendamaks vabamängu looduskeskkonnas rolli ja sellest saadavat positiivset mõju võiks nii lasteaed kui pere teadlikult planeerida külastusi ka teistesse looduspaikadesse, mis pakuvad teistsuguseid mängukogemusi kui kodulähedased pargid.

Looduses mängitavate mängude hulgas olid kõige levinumad liikumismängud nagu kull, peitus, jooksmine ja ronimine. Lisaks nimetasid lapsed ehitamist, loodusmaterjalidega mängimist ja rollimänge. Mängimiseks kasutati peamiselt looduslikke vahendeid, kuid mõned lapsed tõid esile ka kaasavõetud esemeid, näiteks: ämber, kühvel või pall. Enamik lapsi ütles, et nad mõtlevad mängud ise välja, osa lastest märkis, et mängu valib mõnikord täiskasvanu või toimub valik vaheldumisi. Vastustes kerkis esile enim looduslike materjalide kasutamine ja loovad mängud, mis on kooskõlas arusaamaga, et avatud ja struktureerimata keskkond soosib loovust, probleemilahendust ja rollimängu arenemist (Tovey, 2007; Ugaste jt, 2009). Ehitamine ja kujutlusmängud viitavad vabamängule omastele elementidele, kus laps loob tähendusi ja juhib ise tegevust (Mohan jt, 2022).

Lapsed tõid välja mitmeid tegevusi, mida nad sooviksid looduses veel teha: rohkem liikumismänge, sõpradega koos mängimist, perega looduses käimist, onnide ehitamist,

asjade otsimist ja loodusmaterjalidest kujundite loomist. Vastustes ei olnud soolisi ega vanuselisi erinevusi. Laste soovid kinnitavad, et nad väärtustavad liikumist, sotsiaalset suhtlust ja looduslike materjalide loomingulist kasutamist, mis sobitub käsitlusega loodusest kui avatud ja võimalusterikkast mänguruumist (Oh, 2024; Prins jt, 2022). Negatiivseid kogemusi nimetati harva ning need olid seotud üksikute olukordade või konkreetsete detailidega, näiteks prügi looduses, veega pritsimine või kui on looduses ainult üks puu. Positiivsete kogemuste tugev ülekaal toetab seisukohta, et loodus pakub lastele emotsionaalselt turvalist, rahustavat ja heaolu toetavat keskkonda (Louv, 2005; Weir, 2020).

Uuringus osalenud lapsevanemate vastustest ilmnas, et kõik pered käivad lastega regulaarselt looduses ning väärtustavad seda igapäevaelu osana. Mitmed vanemad tõid esile, et nende enda lapsepõlves veedeti looduses veel märksa rohkem aega kui tänapäeva lastel võimalik on. Lapsevanemate vastused näitasid üheselt, et looduses mängimist peetakse lapsele mitmekülgseks kasulikuks. Vanemate hinnangul toetab looduses viibimine lapse füüsilist aktiivsust, parandab und ja söögiisu ning aitab lapsel rahuneda, mis on kooskõlas käsitlustega, mille järgi loodus soodustab lapse terviklikku arengut, sh motoorikat, keskendumisvõimet ja emotsionaalset heaolu (Yogman jt, 2018; Wilson, 2012; Weir, 2020). Positiivsena tõid vanemad esile lasteaiarolli, sest lasteaiapäev sisaldab nende sõnul sageli õues viibimist. See toetab seisukohta, et haridusasutuse looduskeskkond saab olla oluline vabamängu toetaja ning pakkuda lastele võimalusi liikumiseks, avastamiseks ja loovtegevusteks (Oh, 2024; Wilson, 2012).

Vanemate hinnangul viibivad lapsed looduses keskmiselt 1–2 tundi, kuid kestus sõltus aastaajast ja pere rutiinist. Mitmed vanemad tõid välja, et loodusesse jõudmist piiravad tööaeg, tihe päevakava ja ilm. Louv (2005) ja Mironova (2023) on toonud esile, et tänapäeva perede päevakava on sageli tihe ja struktureeritud, mis võib vähendada laste võimalusi vabaks mänguks. Samas näitasid vanemate vastused, et nende võimalused loodusesse minna sõltuvad suurel määral ajast ja oludest ning perede tegelikud võimalused ei pruugi toetada laste looduses mängimist nii regulaarselt, kui vanemad sooviksid.

Ohutuse teema kerkis esile mitmetes vastustes. Kõige sagedamini mainiti veekogusid, metsloomi, roomajaid, libisemist, kukkumist ja looduses esinevaid ebatasaseid kohti. Kukharenkova (2023) tõi oma uuringus esile, et vanemate riskitaju mõjutab otseselt laste võimalusi looduses iseseisvalt liikuda, kuna täiskasvanu vastutab turvalisuse eest ja tõlgendab keskkonda võimalike ohtude kaudu. Sama ilmnas ka käesolevas uuringus, kus

mitmed vanemad nimetasid riske, mis nende hinnangul võivad lapse tegutsemist looduses piirata.

Vanemate ja laste arvamusel mõjub looduses mängimine positiivselt: hea uni, füüsiline tervis, parem söögiisu ja tasakaalukam olek. Laste vastustest selgus, et nad sooviksid mängida rohkem erinevaid mängu ja kasutada erinevaid looduslikke vahendeid mängus. Kõige enam väärtustavad lapsed looduskeskkonnas ise tegemist. Lapsevanemate vastustest ilmnes, et nad peavad looduses olemist ja mängimist väga oluliseks. Vanemad kirjeldasid loodust kui keskkonda, mis pakub rahu, värsket õhku ja võimalust eemalduda igapäevastest tegevustest. Täiskasvanud näevad looduskeskkonda taastava ja stressi leevendavana, mis omakorda toetab nii enda kui lapse heaolu (Louv, 2005; Wilson, 2012). Lapsevanemate vastuseid analüüsid tuli esile, et looduses viibimist peeti väga kasulikuks ja vajalikuks. See on kooskõlas Arola jt (2023) ja Weiri (2020) uuringutega, mis rõhutavad looduskeskkonna emotsionaalset turvalisust ja lapse arengut toetavat mõju. Enamik lapsevanemaid meenutas oma lapsepõlvest sageli looduses viibimist positiivsena ning kirjeldas vaba õuemängu kui igapäevast tegevust. Need meenutused kattuvad mitmete autorite seisukohtadega (Ugaste jt, 2009; Louv, 2005), mille kohaselt oli varasemates põlvkondades looduses olemine loomulik ja pidev osa lapsepõlvest, toetades nii füüsilist kui sotsiaalset arengut.

Analüüsid vanemate intervjuude vastuste tulemusi, selgus, et kodu saaks toetada vabamängu looduses sinna sagedamini minnes ning viibides looduses rohkem aega. Kõik lapsevanemad leidsid, et laps võiks rohkem looduses viibida. Ajanappus kerkis vastustest rohkem esile, töökoormus ja tihe ajagraafik muudavad lapsega koos ajaveetmist vähem võimalikuks. Suur osa lapsevanematest arvas, et lasteaias viibitakse piisavalt õues, kuid mõned vanemad mainisid, et võiks rohkem lasteaia alalt väljas käia ja õpetajate eeskuju motiveeriks lapsi looduses viibima. Kuigi vanemad väärtustavad looduses viibimist, ei pruugi peredel olla võimalusi seda igapäevaselt toetada. Laste looduses mängimise sagedus suurel määral sõltub täiskasvanute ajakasutusest, elukorraldusest ja lasteaia rollist. Vanemate soov, et lapsed oleks rohkem looduses, viitab vajadusele toetada peresid nii ajaplaneerimise kui ka ligipääsu võimalustega ning suurendada lasteaia teadlikku panust looduskeskkonna kasutamisse.

Kahe erineva intervjuueeritavate sihtgrupi, nii laste kui ka lastevanemate, kaasamine andis võimaluse võrrelda vabamängu looduskeskkonnas ja selle rolli lapse ning täiskasvanu vaatenurgast. Erinevate vaatenurkade kõrvutamine andis uurimistööle olulise lisaväärtuse.

Lapsed tõid esile oma vahetud mängukogemused, vanemad aga jagasid tähelepanekuid ja hoiakuid, mille kaudu kujunevad laste tegelikud võimalused looduses tegutseda. Selline kahepoolne vaade muutis tulemused terviklikumaks. Käesoleva uuringu eesmärk sai täidetud, sest laste ja lapsevanemate intervjuud andsid detailse ülevaate sellest, kuidas mõlemad tajuvad vabamängu looduses. Tulemused aitasid mõista nii laste kogemusi kui vanemate hoiakuid, ootusi ja piiranguid. Vastuste põhjal oli võimalik teha järeldusi, kuidas vabamängu looduskeskkonnas paremini toetada, lähtudes nii laste kui vanemate arvamustest. Vabamängu toetamiseks looduses tuleks aega teadlikumalt korraldada. Lapsevanemad võiksid planeerida nädalasse vähemalt 1–2 kindlat aega (nt nädalavahetusel või õhtuti), mis on mõeldud teadlikult ühisteks looduses viibimisteks. Lasteaiaõpetajad võiksid planeerida regulaarseid õppekäike lasteaia territooriumist väljapoole, näiteks metsa, parki või randa. See võimaldaks lastel kogeda mitmekesisemat looduskeskkonda ning toetaks vabamängu erinevates tingimustes. Lapsevanemad ja õpetajad saaksid võimaldada lastele looduses rohkem iseseisvat tegutsemist, sekkudes ainult vajadusel. Turvalises keskkonnas iseseisvalt mängimine toetab lapse loovust, enesekindlust ja mänguoskuste arengut. Samuti ilmnes laste vastustest, et nad soovivad looduses rohkem aktiivselt liikuda: joosta, ronida, ehitada ning mängida koos sõpradega.

KOKKUVÕTE

Uurimistöö eesmärgiks oli uurida laste ja vanemate arusaamu vabamängust looduskeskkonnas ning looduskeskkonna rollist lapse mängulises arengus. Kuna vabamängu looduskeskkonnas ei ole seni Eestis uuritud, vaid peamiselt on käsitletud eraldi, kas vabamängu või looduskeskkonna mõju lapse arengule, siis keskendusime oma töös sellele teemale. Vajalik oli selgitada, kuidas need kaks aspekti omavahel põimuvad. Eesmärgi saavutamiseks püstitasime kolm peamist uurimisküsimust: mida arvavad lapsed vabamängust looduskeskkonnas, kui oluliseks peavad vanemad vabamängu looduskeskkonnas ning milline roll on looduskeskkonnal vabamängus tuginedes laste ja vanemate arvamusele.

Uurimistöö viidi läbi kvalitatiivse uuringuga ning andmete kogumiseks kasutati poolstruktureeritud intervjuusid. Valimisse kuulusid kolm Harjumaa lasteaeda asukoha järgi: linnapark, looduslik mets ja rand, kõrghaljastuseta uusarenduse piirkond. Intervjuud toimusid nii laste kui lapsevanematega, kasutades kummagi grupi jaoks eraldi koostatud küsimusi.

Uurimustulemustest selgus, et nii lastele kui ka vanematele meeldib looduses viibida. Lastest vastustest ilmnes selgelt, et nad saavad looduses mängides ise valida, mida ja kuidas nad mängivad. Samas võib esineda olukordi, kus vanemad suunavad tegevusi kaudselt või endale märkamatuks, mistõttu ei pruugi laps alati tajuda täiskasvanu mõju, kuid see on olemas. Lastest vastustest tuli esile, et kõige enam minnakse mängima parki. Looduses mängides valivad lapsed kõige sagedamini erinevaid liikumismänge või loovmänge, kus kasutatakse peamiselt looduslikke vahendeid. Vastustest tuli välja, et lapsed sooviksid looduses veel rohkem liikumismänge mängida, olla koos sõprade ja perega, ehitada onne ja otsida erinevaid looduslikke esemeid. Lapsed tõid välja, et enamasti on looduses viibimine seotud positiivsete kogemustega ja lapsed ei näe takistusi seal olles. Looduses mängimist peavad lapsevanemad väga kasulikuks ning see toetab laste füüsilist aktiivsust, parandab und ja söögiisu ning aitab lapsel rahuneda. Samuti näitasid uuringu tulemused, et vanemad soovivad oma lastega rohkem aega looduses veeta.

Käesolevas uurimistöös püstitatud uurimisküsimustele leiti vastused. Lastest intervjuud andsid selge ülevaate sellest, kuidas lapsed kogevad looduses toimuvat vabamängu –

eelkõige liikumise, avastamise ja loovuse kaudu ning näitasid, et nad algatavad mängu enamasti iseseisvalt. Lapsevanemate vastused tõid esile, et looduskeskkonda peetakse lapse arenguks väga oluliseks, kuid pere ajakasutus, töökoormus ja turvalisusega seotud kaalutlused piiravad laste võimalusi loodusesse jõuda. Uuringu tulemused näitavad, et vabamängu toetamiseks on vaja luua lastele rohkem võimalusi mitmekesises loodusruumis tegutsemiseks ning toetada vanemaid nii ajaplaneerimise kui ka ligipääsetavate loodusalade osas. Eesti kontekstis ei ole varem uuritud vabamängu looduskeskkonnas samaaegselt nii laste kui nende vanemate vaatenurgast. Uuring tõi esile, et lapsed vajavad mänguks eelkõige aega ja avatud keskkonda, samas kui vanemad vajavad tuge ja teadlikkust, et mõista vabamängu rolli lapse arengus. Uuringu põhjal saab teha ettepaneku kasutada lasteaedades rohkem looduslikku keskkonda, planeerida sihipäraseid väljasõite erinevatesse looduspaikadesse ning pakkuda vanematele teavet ja tuge, mis aitaks neil võimaldada lastele teadlikumat ja sagedasemat looduses viibimist.

Käesolev uurimustöö loob aluse vabamängu uurimise jätkamiseks looduskeskkonnas, võimaldades edaspidi keskenduda täpsematele teemadele nii küsimustike kui ka vaatluste abil. Edasistes uuringutes võiks küsitluste abil uurida, kui palju aega peavad vanemad looduses viibimiseks piisavaks, mis seda mõjutab ning mil määral on laste vaba aeg pärast lasteaeda planeeritud erinevatele huviringidele ja treeningutele. Samuti oleks oluline analüüsida, kuidas selline ajakasutus mõjutab laste võimalusi veeta aega looduses vabalt mängides.

Uurimuste tulemusi saab kasutada teavitustööks ja teadlikkuse tõstmiseks. See aitaks vanematel paremini mõista vabamängu tähendust ning võib vähendada ka alateadlikku suunamist või üleliigset juhendamist. Teadlikkuse tõus toetaks nii kodu kui lasteaia koostööd ja looks paremad tingimused laste vabamänguks looduses.

Lasteaia ja kodu koostööd tugevdades saab kujundada ühtsema ja toetavama kogukonna, kus väärtustatakse laste looduses viibimist. Nii õpetajad kui ka lapsevanemad tegutsevad ühiselt ja teadlikumalt, on lihtsam luua lastele head võimalused looduses olemiseks ja vabaks mänguks – näiteks käia regulaarselt metsas või pargis, kus lapsed saavad ise valida tegevusi, ehitada, mängida rollimänge või uurida looduses leiduvaid materjale. Samuti võib korraldada õuepäevi või ühiseid retki, kus jäetakse lastele piisavalt aega ja vabadust loovaks

tegutsemiseks. Nii muutub loodus lapse igapäeva loomulikuks osaks, pakkudes võimalusi iseseisvaks avastamiseks, liikumiseks ja õppimiseks.

Vabamängule looduskeskkonnas pühendatava aja suurendamine lasteaedades. Võiks praktilise ettepanekuna kaaluda, et lasteaiad võtaksid kasutusele näiteks kord kuus toimuva looduses viibimise päeva, mille käigus minnakse loodusesse ilma ette planeeritud tegevusteta, võimaldades lastel seal vabalt mängida. Soovime, et lapsed kannaksid looduses vabamängu kogemuse edasi ka koju, mõjutades vanemate hoiakuid ja tõstes nende teadlikkust looduses viibimise olulisusest. See võib suunata vanemaid rohkem väärtustama looduses koos veedetud aega ning teadlikumalt seda oma igapäevaellu planeerida.

KASUTATUD KIRJANDUS

Ackerman, C. E. (2025). What is Kaplan's Attention Restoration Theory (ART). *Positive Psychology* <https://positivepsychology.com/attention-restoration-theory/#research-and-studies> (viimati vaadatud 20.09.2025)

Alla, K & Truong, M. (2024). Nature play and child wellbeing. *Australian Institute of Family Studies*. <https://aifs.gov.au/resources/policy-and-practice-papers/nature-play-and-child-wellbeing> (viimati vaadatud 05.11.2025)

Allan, J., Doran, A., Jones, R., & Farrell, S. (2024). Children's nature play: Access to the outdoors and interactions with biodiversity. *Journal of Adventure Education and Outdoor Learning*. <https://doi.org/10.1080/14729679.2024.2420316> (viimati vaadatud 05.11.2025)

Alushariduse riiklik õppekava. (2025). RT I, 13.08.2025
<https://www.riigiteataja.ee/akt/113082025001> (viimati vaadatud 6.10.2025)

Arola, T., Aulake, M., Ott, A., Lindholm, M., Kouvonen, P., Virtanen, P., & Paloniemi, R. (2023). The impacts of nature connectedness on children's well-being: Systematic literature review. *Journal of Environmental Psychology*, 85, 101913.
<https://doi.org/10.1016/j.jenvp.2022.101913> (viimati vaadatud 05.11.2025)

Art Sprouts. (2025). Reggio Emilia Approach & Nature-based Education. *Art sprutsart* <https://artsproutsart.com/reggio-emilia-nature-outdoor-learning/> (viimati vaadatud 20.09.2025)

Barrera-Hernández, L. F., Sotelo-Castillo, M. A., Echeverría-Castro, S. B., & Tapia-Fonllem, C. O. (2020). *Connectedness to nature: Its impact on sustainable behaviors and happiness in children*. *Frontiers in Psychology*, 11, 276.
<https://doi.org/10.3389/fpsyg.2020.00276> (viimati vaadatud 05.08.2025)

Berk, L. E. (2015). *Child development (9th ed.)*. Pearson Higher Education AU.

Butterworth, G. & Harris, M. (1994). *Arengupsühholoogia alused*. Tartu Ülikool
Colliver, Y., Harrison, L. J., Brown, J. E., & Humburg, P. (2021). *Free play predicts self-regulation years later: Longitudinal evidence from a large Australian sample of toddlers and preschoolers*.
<https://flosse.dss.gov.au/flossejspui/bitstream/10620/18539/1/Colliver%20et%20al%202020%20Free%20play%20predicts%20self-regulation.pdf> (viimati vaadatud 22.07.2025)

Dankiw, K. A., Tsiros, M. D., Baldock, K. L., & Kumar, S. (2020). The impacts of unstructured nature play on health in early childhood development: *A systematic review*. *PLOS ONE*, 15(2), e0229006.
<https://journals.plos.org/plosone/article/file?id=10.1371/journal.pone.0229006&type=printable> (viimati vaadatud 21.07.2025)

Galpin, J. (2025, February 20). Adventurous play – is it worth the risk? *Teach Early Years*.
<https://www.teachearlyyears.com/enabling-environments/view/play-its-worth-the-risk> (viimati vaadatud 20.09.2025)

Haridus- ja Noorteamet. (i.a.). *Mänguoskused – üldoskused*.
<https://projektid.edu.ee/spaces/HTMARJ/pages/313810574/2.+M%C3%A4nguoskused+%E2%80%93+C3%BCldoskused> (viimati vaadatud 29.04.2026)

Eesti Keele Instituut. *Vabamäng*. Haridussõnastik.
<https://arhiiv.eki.ee/dict/haridus/index.cgi?Q=vabam%C3%A4ng&F=M&C06=en> (viimati vaadatud 15.05.2025)

Fyfe-Johnson, A. L., Hazlehurst, M. F., McGinnis, E., Bratman, G. N., Thomas, R., Garrett, K. A., ... & James, P. (2021). Nature and children's health: A systematic review. *American Academy of Pediatrics*, 148(4), e2020049155.
<https://doi.org/10.1542/peds.2020-049155> (viimati vaadatud 22.07.2025)

Kibuvits, K. (2023). *Looduskeskkonna tähtsus lapse arengule ja tervisele*.
Bakalaureusetöö.
<https://www.etera.ee/zoom/200296/view?page=8&p=separate&view=0,967,2550,2334>
(viimati vaadatud 21.09.2025)

Kikas, E., & Tulviste, T. (2015). Mäng lapse arengus. *Õppimine ja õpetamine koolieelses eas* (lk 120). Tartu Ülikooli Kirjastus.

Kukharenkova, E. (2023). Lapsevanemate arusaam õuesõppe olemusest ja sellega kaasnevad ohud nende hinnangul Narva lasteaedade näitel. Tartu Ülikool
<https://dspace.ut.ee/server/api/core/bitstreams/b2d2966b-0298-4942-8380-420e4d145cdd/content> (viimati vaadatud 14.05.2025)

Kusma, T. (2022). 6–7-aastaste laste vabamäng ja selle õpetajatepoolne juhendamine Tartumaa lasteaedade näitel. Tartu Ülikool.
<https://dspace.ut.ee/server/api/core/bitstreams/84d74f29-28e6-4a35-8aba-d105fdf8196d/content> (viimati vaadatud 27.06.2025)

Käis, J. (2018). *Õpetuse alused ja teed*. Üldine didaktika. Tartu: Atlex.

Laherand, M-L. (2008). *Kvalitatiivne uurimisviis*. OÜ Infotrükk.

Lan, W. (2024, February 19). Exploring the role of nature in childhood development and mental health. *Association for Child and Adolescent Mental Health*.
<https://www.acamh.org/blog/exploring-the-role-of-nature-in-childhood-development-and-mental-health/> (viimati vaadatud 27.06.2025)

Louv, R. (2005). *Last Child in the Woods: Saving Our Children from Nature-Deficit Disorder*. Algonquin Books.

Majumdar, A. (2020). Role of Play in Child Development. *International Journal of Technical Research & Science* 5 (4), 10-11. <https://doi.org/10.30780/IJTRS.V05.I04.002>
(viimati vaadatud 27.06.2025)

McLean, C. (2019). *The Power of Play* [Dokumentaalfilm]. Kanada.

Microsoft. (2026). Microsoft Copilot (GPT-5-põhine tehisintellekt) [Large language model]. <https://copilot.microsoft.com> (viimati vaadatud 28.04.2026)

Mironova, K. (2023). *Laste ja lasteaiaõpetajate arvamused digivahendite ekraanidelt nähtu ülekandumisest laste vabamängu ühe linna näitel*. Bakalaureusetöö. Tartu Ülikool. <https://dspace.ut.ee/server/api/core/bitstreams/c016a60e-5b70-4481-a843-342e781c069c/content> (viimati vaadatud 11.08.2025)

Mohan, M., Bhat, J. S., Reenu C., Sudhin K., Malavika A. A., (2022). Pretend play in pre-schoolers: Need for structured and free play in pre-schools. *South African Journal of Childhood Education*, 12(1), 1–8. <https://doi.org/10.4102/sajce.v12i1.1092> (viimati vaadatud 08.11.2025)

Nugin, K. (2013). *Üldõpetuse rakendamine lasteaias*. AS Atlex

Oh, J. H. (2024). *The benefits of children's outdoor play in naturalized play environments*. Educational Research: Theory and Practice, 35(1), 118–132. <https://files.eric.ed.gov/fulltext/EJ1417743.pdf> (viimati vaadatud 11.11.2025)

Olev, A., & Alumäe, T. (2024). Open source platform for Estonian speech transcription. *Language Resources and Evaluation*, 1–18. <https://doi.org/10.1007/s10579-024-09777-1> (viimati vaadatud 16.02.2025)

Prins, J., van der Wilt, F., van der Veen, C., & Hovinga, D. (2022). Nature play in early childhood education: A systematic review and meta ethnography of qualitative research. *Frontiers in Psychology*, 13. <https://doi.org/10.3389/fpsyg.2022.995164> (viimati vaadatud 01.11.2025)

Rahvusvaheline Step by Step Assotsiatsioon. (2019). Schmidt, T. (Toim). *Lapsekeskne demokraatlik lasteaed. Step by Step haridusprogramm*. Trükikoda Paar.

Roslund, M. I., Puhakka, R., Grönroos, M., Nurminen, N., Oikarinen, S., Gazali, A. M., ... & Sinkkonen, A. (2020). Biodiversity intervention enhances immune regulation and health-associated commensal microbiota among daycare children. *Science Advances*, 6(42). <https://doi.org/10.1126/sciadv.aba2578> (viimati vaadatud 05.11.2025)

Saar, M. (2021). *Probleemse ja mitteprobleemse käitumisega 6-7-aastaste laste sotsiaalse ja mitesotsiaalse mängu olemus eelkooliealiste laste õpetajate hinnangul*. Magistritöö. <https://dspace.ut.ee/server/api/core/bitstreams/49cd5e2c-51c1-41c2-b109-76ef63741904/content> (viimati vaadatud 01.02.2026)

Siht, M. (2021) *Õpperaja kasutamine koolieelses lasteasutuses: õpetajate arvamused ja ettepanekud*. Tartu Ülikool <https://dspace.ut.ee/server/api/core/bitstreams/122f28fc-79ea-42b3-af83-735ebf1fc361/content> (viimati vaadatud 14.05.2023)

Sampson, S. D. (2015). *How to raise a wild child: The art and science of falling in love with nature*. Houghton Mifflin Harcourt.

Smedsrud, T. M., Kleppe, R., Lenes, R., & Moser, T. (2024). Early childhood teachers' support of children's play in nature-based outdoor spaces—A systematic review.

Education Sciences, 14(1), 13. <https://doi.org/10.3390/educsci14010013> (viimati vaadatud 21.11.2025)

Szczepanski, A. (2009). Õppimise koht. Rmt Dahlgren, L. O., Sjölander, S., Strid, J. P., & Öuesõppe pedagoogika kui teadmiste allikas – Lähiumbrusest saab õpiõu. Tallinna Ülikooli kirjastus.

Sööt, A. (2011). *Loovmäng. Mis on loovmäng?* Viljandi. Trükikoda Ecoprint.

Tammemägi, B., & Raudsepp, K. (2022). *Koolieelses eas laste mitmekülgset arengut toetav õppematerjal looduskeskonnas kasutamiseks*. Bakalaureusetöö. Tartu Ülikool. <https://dspace.ut.ee/bitstreams/71066ce7-6f6f-4590-bce8-9dc29c6faf53/download> (viimati vaadatud 11.08.2025)

Tovey, H. (2007). *Playing outdoors: Spaces and places, risk and challenge*. Open University Press.

Ugaste, A. (2017). Laps ja mäng. Rmt Nugin, K., Öun, T. (Koost.). *Õppe- ja kasvatustegevus lasteaias*. Atlex.

Ugaste, A., Tuul, M., & Vääk, T. (2009). Mängu tähtsus lapse arengus ning mängu juhendamine. Rmt E. Kulderknup (Koost.), *Üldoskuste areng koolieelses eas*. Tartu: Studium.

Vihman, M. (2016) *Maastikumäng kui õppevorm. Aktiiv- ja õuesõpe*. AS Atlex

Virkus, S. (2016). Intervjuu valimise põhjendused. *Intervjuu, vaatlus ja sisuanalüüs*. Tallinna Ülikool https://www.tlu.ee/~sirvir/Intervjuu_vaatlus_ja_sisuanals/intervjuu_valimise_phjendused.html (viimati vaadatud 15.02.2026)

Veisson, M. & Nugin, K. (2009) Lapse arengu hindamine. Rmt E. Kulderknup (Koost.), *Lapse arengu hindamine ja toetamine*. Tartu: Studium.

Vella-Brodrick, D. A., & Gilowska, K. (2022). *Effects of nature (greenspace) on cognitive functioning in school children and adolescents: A systematic review*. Educational Psychology Review, 34, 1217–1254. <https://doi.org/10.1007/s10648-022-09658-5> (viimati vaadatud 03.05.2026)

Wilson, R (2012). *Nature and Young children*. Routledge.

Weir, K. (2020, April). Nurtured by nature. Monitor on Psychology, 51(3). *American Psychological Association*. <https://www.apa.org/monitor/2020/04/nurtured-nature> (viimati vaadatud 05.08.2025)

Änggård, E. (2017). Places for Symbolic Play in Nature Environments. Rmt Waller, T. jt *The SAGE Handbook of Outdoor Play and Learning*. AGE Publications Ltd.

Yogman, M., Garner, A., Hutchinson, J., Hirsh-Pasek, K., Golinkoff, R. M., Committee on Psychosocial Aspects of Child and Family Health, Council on Communications and

Media, Baum, R., Gambon, T., Lavin, A., Mattson, G., Wissow, L., Hill, D. L., Ameenuddin, N., Chassiakos, Y.(L.) R., Cross, C., Boyd, R., Mendelson, R., Moreno, M. A., Radesky, J., Swanson, W. S., Hutchinson, J., Smith, J. (2018). Power of Play: A Pediatric Role in Enhancing Development in Young Children. *Pediatrics* 142 (3): e20182058. <https://doi.org/10.1542/peds.2018-2058> (viimati vaadatud 27.06.2025)

LISAD

Lisa 1. Intervjuu küsimustik lastele

Enne intervjuud tutvustame lastele seda, mida me tegema hakkame. Näitame pilte loodusest ja erinevatest keskkondadest.

Laste taustaandmed

1. Mis on sinu nimi? (Sugu)
2. Kui vana sa oled? (Vanus)

Teemaplokk 1: Üldine mängukogemus

3. Millises kohas oled sa mängimas käinud? (pildid metsast, rannast, pargist ja aasast)
Mida sulle meeldib seal mängida?
4. Kui tihti sa nendes kohtades mängimas käid: järjest, kus käid kõige rohkem ja kus kõige vähem (kaardid: park, rand, mets, jne)

Teemaplokk 2: Mäng looduses (Uurimisküsimus – Mida arvavad lapsed vabamängust looduskeskkonnas?)

5. Kas sulle meeldib looduses mängimas käia? (pildid on lapsel ees) Mille pärast?
6. Milliseid mängu sa seal tavaliselt mängid?
7. Millega sa seal mängid? (nt oksad, kivid, liiv, vesi, oma mänguasjad)
8. Kui mängid looduses, kes valib mängu? (mina ise, keegi teine)
9. Kui kaua sa saad looduses mängida?

Teemaplokk 3: Tunded ja kogemus (Uurimisküsimus – Milline roll on looduskeskkonnal vabamängus tuginedes laste arvamusele?)

10. Milliseks muutub sinu tuju, kui sa mängid looduses? (kaardid emotsioonidest)
11. Mis on seal mängimise juures kõige toredam?
12. Mis sulle looduses mängimise juures ei meeldi?

Teemaplokk 4. Soovid ja ideed (Uurimisküsimus – Milline roll on looduskeskkonnal vabamängus tuginedes laste arvamusele?)

13. Mida sa sooviksid veel looduses teha?
14. Kas sa sooviksid senisest rohkem looduses mängida?
15. Milliseid mängu sa sooviksid veel looduses mängida?

16. Kuidas saaks looduses mängimine olla veel toredam?

Lisa 2. Intervjuu küsimustik lapsevanematele.

Selgitus: loodus on looduslik keskkond, mis ei ole inimese poolt rajatud ega kujundatud.

Tutvustame vanematele oma töö sisu ja selgitame lahti mõisted: vabamäng, looduskeskkond.

Esimeses teemaplokis uuritakse lapsevanematelt laste taustandmeid ja vanemate taustaandmeid.

1. Lapse nimi
2. Lapse vanus (kokkuviimiseks lapsega)
3. Elukoht (linn/alevik/küla)
4. Mitu liiget on Teie peres? (kes sinna kuuluvad)

Teemaplokk: Sissejuhatavad küsimused

5. Kas Teile endale meeldib looduses viibida?
6. Kui palju Te lapsena mängisite looduses?

Teemaplokk 2: Vabamängu olulisus looduses (Uurimusküsimus – Kui oluliseks peavad vanemad vabamängu looduskeskkonnas?)

7. Kas Teile meeldib lapsega looduses mängimas käia?
8. Kus Te looduses käite kõige rohkem lapsega mängimas? (rand, mets, park jne)
9. Missuguseid mängu laps mängib kõige rohkem looduses?
10. Mida laps kasutab looduses mängides?
11. Mida peate oluliseks looduses mängimise juures?

Teemaplokk 3: Lapsevanema ja lapse koos mängimise kogemus

12. Milliseid tegevusi Te teete lapsega looduses?
13. Kui tihti saate lapsega looduses mängimas käia?
14. Kui kaua Te seal olete?
15. Kui lähete koos lapsega loodusesse, kas laps leiab endale ise mängu või vajab ta suunamist tegevuse leidmisel? (otsustab laps, otsustab vanem)

Teemaplokk 4: Takistused ja piirangud

16. Mis takistab Teie arvates looduses mängimist?
17. Millised mured või hirmud seostuvad looduses mängimisega?

Teemaplokk 5: Toetamise võimalused (Uurimisküsimus – Milline roll on looduskeskkonnal vabamängus tuginedes vanemate arvamusele?)

18. Kuidas looduses mängimine mõjutab Teie last?
19. Kas laps võiks senisest enam looduses mängida? Palun selgitage.
20. Mis aitaks Teil sagedamini looduses mängida koos lapsega?
21. Kuidas Teie arvates saaks lasteaed või kodu rohkem toetada vabamängu looduses?

Lisa 3. Juhtkonna nõusoleku vorm.

Lugupeetud juhtkonna liige!

Oleme Tartu Ülikooli Narva kolledži 3. kursuse üliõpilased ning koostame bakalaureusetööd teemal „Laste vabamäng looduskeskkonnas laste ja vanemate arvamusel“. Uuringu eesmärk on selgitada, kuidas 5–6-aastased lapsed ja nende vanemad mõistavad vabamängu looduses ning millist rolli see mängib lapse mängulises arengus ja heaolus.

Palume Teie luba uuringu läbiviimiseks lasteaias. Uuring hõlmab poolstruktureeritud intervjuusid 5–6-aastaste laste ja nende vanematega. Intervjuud toimuvad kokkulepitud ajal lastega lasteaia ruumides ja vanematega Google Meet 'i keskkonnas neile sobival ajal. Laste osalemiseks kogume kirjaliku nõusoleku vanemalt ning küsime lapselt suulise nõusoleku. Kõik andmed esitatakse anonüümselt ja neid kasutatakse ainult teadustöö eesmärgil.

Osalemine on vabatahtlik ja intervjuueeritaval on õigus sellest igal ajahetkel loobuda ning uuring viiakse läbi eetilisi põhimõtteid järgides. Palume Teilt tuge ja luba intervjuude läbiviimiseks. Kui Teil on küsimusi, vastame meeleldi.

Lugupidamisega

[Teie nimi]

Tartu Ülikool, Narva kolledž

Lisa 4. Lapsevanemate nõusoleku vorm

Lugupeetud lapsevanem

Oleme Tartu Ülikooli Narva kolledži 3.kursuse üliõpilased ning viime läbi uuringut, mille eesmärk on selgitada, kuidas 5–6-aastased lapsed ja nende vanemad mõistavad vabamängu looduses ning millist rolli see omab lapse mängulises arengus.

Uuringus osalemine on vabatahtlik ja intervjuueeritaval on õigus sellest igal ajahetkel loobuda. See hõlmab intervjuud Teiega (20–30 minutit) ja Teie lapsega (10–15 minutit). Laste intervjuud toimuvad 21.01 hommikupoolikul. Palume organiseerida nii, et laps oleks sellel hommikul lasteaias. Intervjuud toimuvad lastega lasteaia ruumides ja vanematega Google Meet keskkonnas Teile sobival ajal (rühma õpetaja leiab sobiva aja Exceli tabelist). Palume otsustada kellaaeg ja kuupäev esimesel võimalusel ning märkida need nõusolekutabelisse. Lapsevanemate intervjuu ajad oleksid kolmapäeval (21.01) ja reedel (23.01) kellaja vahemikus 15:00–20:00. Palume ka Teie isikliku telefoninumbrit, juhuks, kui tekib mõni takistus Meeti kasutamisel või kontakteerumisel.

Lapse osalemiseks palume Teie kirjalikku nõusolekut, mis on õpetaja käes dokumendina ning lapselt küsime suulise nõusoleku enne intervjuud. Kõik andmed on konfidentsiaalsed ja uurimistöö tulemustes ei kajastata vastajate nimesid ning need jäävad ainult intervjuude läbiviijate ja lasteaia personali teada. Samuti on meil soov teha intervjuust helisalvestus, et saaksime vestlust hiljem uuesti üle kuulata, transkribeerida, kodeerida ja analüüsida. Andmeid säilitatakse bakalaureusetöö kaitsmise lõpuni töö autorite isiklikes arvutites ja nõusolekud paberkandjal. Palun andke teada, kas olete nõus, et Teie ja laps uurimuses osaleb? Soovi korral anname teada uurimistulemustest Teie e-posti aadressile.

Mina, (lapsevanema nimi), annan nõusoleku enda ja oma lapse (lapse nimi) intervjuueerimiseks eelpool nimetatud tingimustel.

Meiliaadress:

Telefoninumber:

Intervjuu kuupäev ja kellaaeg

Lapsevanema allkiri:

Nõusoleku vormi viime lasteaeda õpetaja kätte, kuhu saab kirja panna nõusoleku intervjuudeks. Rühma õpetaja küsib Teilt kohe, milline aeg sobib Google Meetis kohtumiseks? (kellaajad on Excel tabelis ja nähtav ainult rühma õpetajale)

Lugupidamisega,

Mailis Allingu ja Heidi Luiga

Tartu Ülikool, Narva kolledž

E-post: mailis.allingu@ut.ee, heidi.luiga@ut.ee